

Opleidingsplan 2016-2017

7 februari 2017

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Context	5
3. Deelnemers 2016-2017	5
4. Uitgangspunten AOS Midden-Brabant	8
4.1 De visie	8
4.2. Didactisch concept	9
4.3. Volwaardige Opleidingschool	9
5. De opleidingsroutes 2016-2017	11
5.1 Met FLOT	11
5.1.1 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 1 2016-2017	11
5.1.2 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 2 2016-2017	12
5.1.3 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 3 2016-2017	13
5.1.4. Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 4 2016-2017	14
5.1.5 Toetsing en beoordeling bachelor -lerarenopleiding tweede graad.....	16
5.2. Met de ULT	17
5.2.1 Masterclasses en OidS 16-17	18
5.2.1.1 Masterclasses ULT	18
5.2.1.2 Overzicht Opleiden in de School (OidS)	19
5.3. Samenwerking met de ESoE, de RDA en FSH.....	21
5.4. De pilot leerateliers onderzoeken, ontwerpen en ontwikkelen	21
6. Onderzoek binnen AOS Midden-Brabant.....	25
6.1. Algemeen	25
6.2. Studentonderzoek bachelor-lerarenopleiding tweedegraads	25
6.3. Studentonderzoek lerarenopleidingen eerstegraads	25
6.3.1. Rol van de werkplekbegeleider bij onderzoek van studenten.....	26
6.4. Docentonderzoek binnen de AOS MB.....	27
6.4.1. Uitvoeringszaken.....	31
7. Professionalisering	33
7.1 Uitgangspunten	33
7.2. Mogelijkheden Professionalisering 1617	34
7.3. Programma AOS-Academie 2016-2017	35
8. Organisatie	36
8.1. Taken, rollen en verantwoordelijkheden	36

8.1.1. Werkplekbegeleider	36
8.1.2. Instituutopleider profiel FCD AOS MB	36
8.1.3 Schoolopleider (OMO 2015).....	37
8.1.4. Profiel van een kernteamlid jan 2016	40
8.1.5. Profiel van de AOS-coördinator.....	41
8.2. Versterking rol van de werkplekbegeleider	43
8.2.1. Afspraken	43
8.2.2. Implementatie en evaluatie	43
9. PDCA opleidingsplan	45
10. Bijlagen	46

1. Inleiding

Scholen zijn er om leerlingen te laten leren. Elke school streeft ernaar dat zo goed mogelijk te doen. De Academische Opleidingsschool Midden-Brabant (AOS MB) wil daaraan een bijdrage leveren door het opleiden van goede leraren. Immers, zo is de gedachte, goede leraren laten leerlingen goed leren. Dit opleidingsplan beschrijft waar de AOSMB voor staat, welke doelen ze heeft gesteld, op welke wijze ze meent deze doelen te behalen en met wie ze hieraan werkt, hoe ze het doet en met wie ze dat doet. Het plan gaat over het schooljaar 2016-2017.

2. Context

De Academische opleidingsschool Midden-Brabant bestaat sinds 1 augustus 2014 uit de twee substructuren Academische Opleidingsschool Den Bosch (AOSDB) en Academische Opleidingsschool Tilburg (AOST). Dit als gevolg van het besluit van de Raad van Bestuur van OMO om alle OMO-scholen onderdeel te laten zijn van een Academische Opleidingsschool. Hierdoor was het nodig de OMO-AOS'en opnieuw in te delen. De AOS MB (voorheen AOST) bestaat sinds 2009, maar niet alle aangesloten scholen doen al sinds 2009 mee. Dit betekent dat er een diversiteit in ervaring en ontwikkeling binnen onze scholen is ten aanzien van het aantal op te leiden studenten, de mate waarin de AOS een integraal onderdeel uitmaakt van de school, de mate waarin de AOS een rol speelt in professionalisering en schoolontwikkeling, het aantal docent-onderzoekers in de school en de plaats van het onderzoek in de school. Door intensieve samenwerking van de scholen onderling en van de scholen met de lerarenopleidingen leren we van en met elkaar en ontwikkelt de opleidingsschool zich tot een netwerkorganisatie.

Bij de vormgeving van de Academische Opleidingsschool Midden-Brabant gaan we, van het volgende uit:

- we zijn samen verantwoordelijk voor het opleiden van studenten;
- we zijn samen verantwoordelijk voor de professionele ontwikkeling van startende en zittende leraren;
- we zijn samen verantwoordelijk voor de schoolontwikkeling, met als vliegwiel het doen van onderzoek.

Dit is vastgelegd in het Strategisch Beleidsplan AOS MB 2016-2020.

3. Deelnemers 2016-2017

Scholen AOS Midden-Brabant		
Naam school	Rector/stuurgroepid	Substructuur
Odulphuslyceum	Delianne Hoekstra penvoerder	AOST
2College	Ad Poulisse	AOST
Mill-Hillcollege	Wim Smits vertegenwoordiger in de stuurgroep	AOST
Theresialyceum	Tomas Oudejans	AOST
De Nieuwste School	Maria Michels	AOST
Rodenborch-College	Marjo van Ijendoorn penvoerder	AOS DB

De Bossche Vakschool	Otto Verheijen vertegenwoordiger in Stuurgroep	AOS DB
Van Maerlant	Otto Verheijen vertegenwoordiger in Stuurgroep	AOS DB
Jeroen Bosch college	Marjo van Ijendoorn	AOS DB
Maurick College	Huub van der Linden	AOS DB
Sint-Janslyceum	Roel Scheepens	AOS DB
Baanderherencollege	Leon Spaan	AOS DB
Jacob-Roelandslyceum	Leon Spaan	AOS DB
Gymnasium Beekvliet	Carla Faassen	AOS DB

Lerarenopleidingen AOS Midden-Brabant		
Naam Lero	Contactpersoon	
Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT)	Johan Struik (stuurgroep Tilburg) Harrie Schollen (stuurgroep Den Bosch)	
Universitaire Lerarenopleiding Tilburg	Marije van Amelsvoort	
Radboud Docenten Academie	Jeroen Imants	
Eindhoven School of Education	Daphne Keller	

Schoolopleiders AOS MB		
Naam school		Substructuur
Odulphuslyceum	Gijs de Groof	AOST
2College Durendael	Kees Brok Harrie Mutsaers	AOST
2College Cobbenhagenlyceum	Vera van Tiem	AOST
2College Cobbenhagenmavo	Marloes Vermeer	AOST
2College Ruiven	Huub van Schooneveld	AOST
2College Jozefmavo	Lucy Reijnen Nienke van der Sommen	AOST
Mill-Hillcollege	Rik van Doeselaar Anita Beeftink	AOST
Theresialyceum	Minke van Dinter Erik Bakker	AOST
De Nieuwste School	Monique Louwman	AOST
De Bossche Vakschool	Harry Staps Peter van Kessel	AOS DB
Van Maerlant	Jan Heerkens	AOS DB
Jeroen Bosch college	Fred Blans	AOS DB
Rodenborch-College	Yvonne Herrings	AOS DB
Maurick College	Sebas Fietelaars Lucie Wohrmann	AOS DB
Sint-Janslyceum	Saskia Schimmel	AOS DB
Baanderherencollege	Hans Veldhuizen	AOS DB
Jacob-Roelandslyceum	Ygje Meulenbroek Marloes Muller	AOS DB

Gymnasium Beekvliet	Annemarie van der Aa Muriël de Mönnink	AOS DB
---------------------	---	--------

Instituutsopleiders FLOT AOS MB		
Naam school		Substructuur
Odulphuslyceum	Chris Horlings	AOST
2College Durendael	Jos Niewold	AOST
2College Cobbenhagenlyceum	Kirsten Manders	AOST
2College Cobbenhagenmavo	Kirsten Manders	AOST
2College Ruiven	Jos Niewold	AOST
2College Jozefmavo	Kirsten Manders	AOST
Mill-Hillcollege	Tom Adams	AOST
Theresialyceum	Peter Hurkxkens	AOST
De Nieuwste School	Chris Horlings	AOST
De Bossche Vakschool	Arie Goijaarts	AOS DB
Van Maerlant	Arie Goijaarts	AOS DB
Jeroen Bosch college	Franca Stoelinga	AOS DB
Rodenborch-College	Franca Stoelinga	AOS DB
Maurick College	Annie Verhoeven	AOS DB
Sint-Janslyceum	Margriet Smits	AOS DB
Baanderherencollege	John Kessels	AOS DB
Jacob-Roelandslyceum	Willem Mauritz	AOS DB
Gymnasium Beekvliet	Franca Stoelinga	AOS DB

4. Uitgangspunten AOS Midden-Brabant

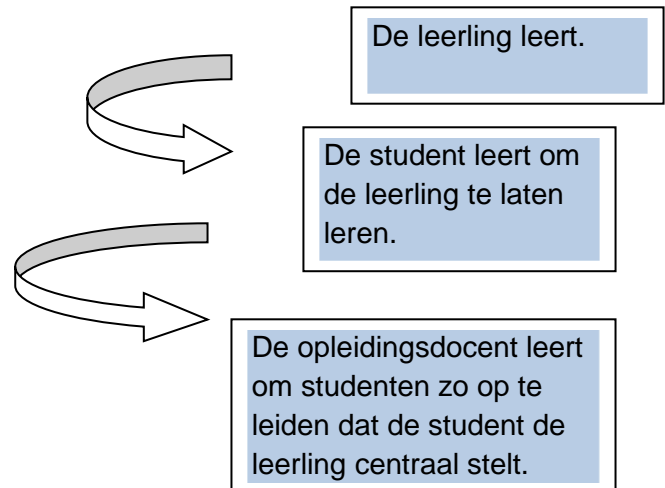
4.1 De visie

De visie van de AOS MB is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst tussen de VO-scholen en de lerarenopleidingen van de Fontys Hogeschool en de Universiteit van Tilburg en in de aanvraagdossiers van de opleidingsschool (2009) en de academische kop (2011).

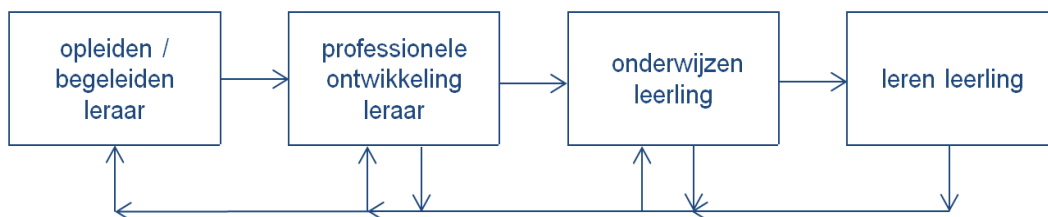
De visie van AOS MB op het 'opleiden in de school' is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomsten tussen de VO-scholen en de lerarenopleidingen van de Hogeschool Fontys Tilburg, de Universiteit van Tilburg, de Radbouduniversiteit en de Technische Universiteit van Eindhoven en in de aanvraagdossiers van de opleidingsschool (2009) en de academische kop (2011).

In de visie staat het leren van de leerling centraal. Het gaat hierbij om leren in de betekenis van kennisverwerving én vorming (Bildung). De focus bij het opleiden van de leraar ligt op het onderwijsleerproces. Immers de leeractiviteiten en de leerresultaten van de leerling (= het leren) leveren informatie op over de vraag of door de leraar (in opleiding) een effectieve uitvoering aan de les en de instructie (= het onderwijzen van de leerling) is gegeven. Hierdoor leert de leraar in opleiding, waardoor vervolgens de lerarenopleiders leren om de aankomende leraren zo goed mogelijk op te leiden in het centraal stellen van het leren van de leerling.

Met behulp van het zogenaamde cascademodel wordt deze visie nader uitgewerkt. Het onderstaande model geeft de wisselwerking weer tussen het leren van de leerling, het onderwijzen van de leerling, het leren van de leraar en het opleiden van de leraar.

Model: het leren van de leerling centraal

Figuur 1: bron: "Beter leren door leiderschap", inaugurale rede J. Imants, januari 2010.

Dit model ondersteunt het inzicht dat voor een goede professionele ontwikkeling van de aankomende leraar een voortdurende interactie nodig is tussen praktijk en theorie. Het is belangrijk dat er een brede waaier aan opleiding en begeleiding voorhanden is op de werkplek zelf, zodat de authentieke leeromgeving optimaal kan worden benut en ingezet.

Goed opleiden en begeleiden van aankomende leraren komt derhalve het best tot stand in een samenwerkingsverband tussen de lerarenopleidingen en de scholen, met andere woorden, binnen een AOS. Voor een goede, professionele ontwikkeling is het tevens belangrijk dat het doen van onderzoek deel uitmaakt van de opleiding tot leraar. Het zelf doen van onderzoek is immers essentieel voor het evalueren en bijstellen van het eigen professionele handelen en draagt daardoor bij aan het versterken van het reflectieve vermogen. Zelf onderzoek doen vergroot de kans dat de leraar wetenschappelijke inzichten betreft bij het onderwijsleerproces en zijn 'practical wisdom' kan expliciteren.

4.2. Didactisch concept

Het didactisch concept voor zowel de tweede- als de eerstegraadsopleiding vloeit voort uit de visie die is vastgelegd in de aanvraagdossiers en de samenwerkingsovereenkomsten waarmee alle partners hebben ingestemd. Het cascademodel wordt gehanteerd als didactisch principe (zie schema in 5.1) van waaruit het didactisch concept 'praktijk – theorie – praktijk' is afgeleid. Hiermee kan het leren door de student 'just-in-time' plaatsvinden. De lespraktijk is steeds uitgangspunt voor het leren: de lespraktijk roept leervragen op - leervragen leiden tot verdieping en verbreding van de theorie - de verdiepte en verbrede theoretische kennis wordt weer toegepast in de lespraktijk (school-based opleiden). Kennis uit de ene context past echter niet altijd in de andere. Daarom is met ingang van het schooljaar 2014-2015 aan de interactie tussen praktijk en theorie het begrip 'transformatie' toegevoegd. Transformatie betekent dat in een dialoog tussen praktijk en theorie zowel de praktijk als de theorie verandert (zie lectorale rede van Dr. Bob Koster 'Veranderde perspectieven' 2013).

4.3. Volwaardige Opleidingsschool

Het succes van een opleidingsschool staat of valt met de betrokkenheid van de scholen en met een volwaardige participatie van de partnerscholen. In 2016 is het Strategisch Beleidsplan 2016-2020 opgesteld waarin de ambities en de opvattingen over samenwerken beschreven staan. Belangrijk onderdeel van dit beleidsdocument is de hieronder staande beschrijving van de verwachtingen en afspraken die gelden voor de aan de AOS MB deelnemende scholen. Een volwaardige opleidingsschool binnen AOS MB:

- Onderschrijft de strategische doelen, wat impliceert dat de school:
  - de visie deelt van de AOS MB (en Ons Middelbaar Onderwijs) met betrekking tot het opleiden van nieuwe collega's en tot het professionaliseren van zittend personeel;
  - onderdeel is van de lerarenopleiding en derhalve moet voldoen aan het accreditiekader voor lerarenopleidingen (HBO en universitair);
  - de visie van AOS MB op onderzoek deelt en onderzoek een plaats geeft in het professionaliseren van zittende docenten.

- Onderschrijft de tactisch doelen, wat impliceert dat de school:
  - het opleidingsprogramma van de AOS MB onderschrijft en uitvoert binnen de context van de eigen school;
  - een periodiek overleg kent tussen de rector, de portefeuillehouder opleiden en de schoolopleiders;
  - deelneemt aan het stuurgroepoverleg;
  - een onderzoeksagenda heeft die jaarlijks wordt bijgesteld.

- Onderschrijft de uitvoerende doelen, wat impliceert dat de school:
  - de verantwoordelijkheid neemt voor de ontwikkeling én de uitvoering van het programma;
  - bij voorkeur en bij voorrang studenten opleidt binnen de AOS-route (FLOT, ULT, RDA en ESoE);
  - in 2016-2017 studenten binnen de AOS-route opleidt in alle leerjaren (FLOT, ULT, RDA en ESoE);
  - een naar rato (leerlingenaantal school/totaal aantal leerlingen x 300) voldoende aantal studenten opleidt en ervoor zorgt dat de bijbehorende registratieformulieren beschikbaar zijn;
  - beschikt over een opleidingsteam (Instituutsopleider, schoolopleider, werkplekbegeleider dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het opleidingsprogramma (inhoud, begeleiding en beoordeling);
  - beschikt over een opleidingsteam dat op initiatief van de schoolopleider regelmatig contact heeft als het gaat over de uitvoering;
  - beschikt over een schoolopleider die deelneemt aan de ontwikkelgroep en daarin een actieve en op samenwerking gerichte rol heeft;
  - voldoende gecertificeerde werkplekbegeleiders in huis heeft (richtlijn: iedere sectie minstens één);
  - de binnen AOS MB afgesproken faciliteiten (klokuren) voor werkplekbegeleider en schoolopleider toekent;
  - ervoor zorgt dat de afspraken rondom docentonderzoek worden nagekomen.

5. De opleidingsroutes 2016-2017

5.1 Met FLOT

1e jaar oriënterend (OS-B)	Periode 2 en 3, lintstage	Periode 2: donderdag Periode 3: donderdag + vrijdag	stage + Algemene Professionele Vorming	13 studiepunten
2e jaar hoofdfase-1	Periode 2 + 3 lintstage ev. extra dagen in periode 4	14 november 2016 tot en met 7 juli 2017 op woensdag + donderdag	stage + evt. APV 7 en evt. beroepstaken Vakdidactiek (afhankelijk van de opleiding)	10 of 14 studiepunten
3e jaar hoofdfase-2	Periode 1 + 2 lintstage	29 augustus 2016 tot en met 3 februari op woensdag + donderdag + vrijdag	stage + evt. APV	10 of 26 studiepunten
4e jaar afrondend	Afhankelijk van de keuze van de student periode 1 + 2 + 3 lintstage of het gehele jaar lintstage	periode 1 + 2 + 3: 29 augustus 2016 tot en met 21 april 2017, drie dagen in de week waarin in ieder geval de donderdag maar nooit de vrijdag gehele jaar: 29 augustus 2016 tot en met 7 juli 2017, drie dagen in de week waarin in ieder geval de donderdag maar nooit de vrijdag	stage + evt. Onderwijs Pedagogisch Handelen	20 of 30 studiepunten

5.1.1 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 1 2016-2017

<p>Doelgroep: Studenten voltijd van het eerste leerjaar van de bachelor-lerarenopleiding 2^e graad FLOT</p>
<p>Doel: In het eerste studiejaar staat 'Ik en het beroep' centraal.</p> <p>In het eerste leerjaar oriënteert de student zich op het beroep van leraar. De student maakt kennis met het beroep en ontwikkelt een visie op het beroep.</p> <p>Voor een concrete uitwerking van de doelen zoals die gesteld zijn binnen de afzonderlijke modules en in de vertaling naar de AOS MB verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 1.</p>
<p>Inhoud route: De route is vormgegeven rondom twee thema's :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Professionele ontwikkeling (intervisie) (APV3) - Klassenmanagement (APV4) <p>Voor een verdere uitwerking van deze inhouden verwijzen we naar programma opleidingsroute leerjaar 1.</p>
<p>Tijdpad: De inhouden worden aangeboden in periode 2 en 3 van het eerste opleidingsjaar, bestaande uit werkateliers en leerateliers. Daarnaast zijn er momenten voor integrale intervisie ingepland. Voor</p>

<p>een concrete uitwerking van de ingeplande bijeenkomsten verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 1.</p>
<p>Studielast: OS-B: 8 EC (= 224 studiebelastingsuren) APV 3: 1 EC (= 28 studiebelastingsuren) APV 4: 2 EC (= 56 studiebelastingsuren)</p>
<p>Begeleiding: SO, IO, WPB</p>
<p>Beoordeling: De toetsing van de APV-onderdelen vindt plaats aan de hand van gemeenschappelijke AOS-toetsmatrijzen. Zie hiervoor het programma opleidingsroute leerjaar 2.</p> <p>Er is aanwezigheidsplicht. Afwezigheid in overleg. Zie ook het programma opleidingsroute leerjaar 1.</p>
<p>Literatuur (aanbevolen): Ebbens S. & Ettekoven S.(2005). Effectief Leren, Groningen: Wolters Noordhoff Ebbens,S., Ettekoven, S. & Rooijen, J. (1996). Effectief leren in de les, Basisvaardigheden voor docenten. Groningen: Wolters-Noordhoff Geerts, W. & Kralingen, R. van (2016). Handboek voor leraren. Bussum: Coutinho Korthagen F. en Lagerwerf B. (2014), -Een leraar van klasse, Een goede docent worden en blijven. Amsterdam: Boom Lemma Marzano R. & Miedema W.(2005), Leren in VIJF dimensies, -Moderne didactiek voor het voortgezet Slooter, M. (2009). De 5 rollen van de leraar. Amersfoort: CPS Teitler, P, (2013), Lessen in Orde, Bussum: Coutinho</p>

5.1.2 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 2 2016-2017

<p>Doelgroep: Studenten voltijd van het tweede leerjaar van de bachelor-lerarenopleiding 2^e graad FLOT</p>
<p>Doel: In het tweede studiejaar staat ‘jij en de klas’ centraal.</p> <p>De student</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetert zich vakdidactisch. • Krijgt tools (vakdidactiek ligt bij FLOT, binnen de AOS MB meer gericht op docent-zijn algemeen) om zich goed voor te bereiden op zijn/haar docent zijn en volgende stages. • Leert kijken buiten de grenzen van zijn eigen vak. • Wordt zich bewust van zijn eigen kwaliteiten en leerpunten als docent. <p>Voor een concrete uitwerking van de doelen zoals die gesteld zijn binnen de afzonderlijke modules en in de vertaling naar de AOS MB verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 2.</p>
<p>Inhoud route: In het tweede studiejaar staat ‘jij en de klas’ centraal.</p> <p>Tijdens de bijeenkomsten is de centrale vraag: hoe ben ik in kennis, vaardigheden en houding gegroeid om tot een goed klassenmanagement te komen in mijn lessen?</p>

<p>Thema's die hierbij kunnen helpen zijn: de vijf rollen van de leraar, ontwikkelingspsychologie en intervisies.</p> <p>De bijeenkomsten bestaan uit afwisselende actieve werkvormen die herkenbaar en toepasbaar zijn in de eigen lespraktijk van de student. Tijdens de bijeenkomsten nemen de stage-ervaringen, leervragen en leeractiviteiten een centrale rol in.</p>
<p>Tijdpad: De inhouden worden in bijeenkomsten, dan wel leerateliers aangeboden in periode 2 en 3 van het tweede opleidingsjaar. Daarnaast zijn er momenten voor integrale intervisie ingepland. Voor een concrete uitwerking van de ingeplande bijeenkomsten verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 2.</p>
<p>Studielast: HS1: 10 EC (= 280 studiebelastingsuren) APV 7: 2 EC (=56 studiebelastingsuren)</p>
<p>Begeleiding: SO, IO, WPB</p>
<p>Beoordeling: De toetsing van de APV-onderdelen vindt plaats aan de hand van gemeenschappelijke AOS-toetsmatrijzen. Zie hiervoor het programma opleidingsroute leerjaar 2.</p> <p>Er is aanwezigheidsplicht. Afwezigheid in overleg. Zie ook het programma opleidingsroute leerjaar 2.</p>
<p>Literatuur (aanbevolen): Geerts, W. & Kralingen, R. van (2012). Handboek voor leraren. Bussum: Coutinho Slooter, M, (2009), De vijf rollen van de leraar, CPS of Slooter, M, (2005), Coachen op de vijf rollen van de leraar, CPS Teitler, P. (2009). Lessen in orde. Handboek voor de onderwijspraktijk. Coutinho.</p>

5.1.3 Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 3 2016-2017

<p>Doelgroep: Studenten voltijd hoofdfase 2 van de bachelor-lerarenopleiding 2^e graad FLOT.</p>
<p>Doel: In het derde studiejaar staat 'oog voor elke leerling' centraal.</p> <p>Voor een concrete uitwerking van de doelen zoals die gesteld zijn binnen de afzonderlijke modules en in de vertaling naar de AOS MB verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 3.</p>
<p>Inhoud route: Binnen dit programma wordt aan de slag gegaan met leren op maat.</p> <p>Binnen dit programma wordt een eerste (Oog voor elke leerling 1) verkenning uitgevoerd binnen de context van de stageschool. Hoe staat het met het onderwijs op maat en de loopbaanbegeleiding binnen de school? In deel 2 van dit programma wordt er ook daadwerkelijk aan de slag gegaan met het onderwerp "onderwijs op maat" en "loopbaanbegeleiding activiteiten" ontwikkeld en uitgevoerd. Hierdoor kan binnen de context van de leerwerkplek vorm gegeven worden aan het verzorgen van onderwijs op maat.</p>
<p>Tijdpad: Een groot deel van de opdrachten voor "Oog van elke leerling" wordt uitgevoerd op de eigen stageschool. Daarnaast zijn er 6 bijeenkomsten ter ondersteuning van het realiseren van de opdrachten.</p>

<p>Studielast: HS2: 10 EC (= 280 studiebelastingsuren)   APV12: 2 EC (= 56 studiebelastingsuren)   APV13: 4 EC (= 112 studiebelastingsuren)</p>
<p>Begeleiding: SO, IO, WPB</p>
<p>Beoordeling: De toetsing van de APV-onderdelen vindt plaats aan de hand van gemeenschappelijke AOS-toetsmatrijzen. Zie hiervoor het programma opleidingsroute leerjaar 3.</p> <p>Er is aanwezigheidsplicht. Afwezigheid in overleg. Zie ook het programma opleidingsroute leerjaar 3.</p>
<p>Literatuur: Geerts, W. & Kralingen, R. Van (2011). <i>Handboek voor leraren</i>. Bussum: Coutinho.   Van der Wal, J & De Wilde, J (2011). <i>Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding</i>. Bussum: Coutinho.   Schuman, H., (2007). <i>Passend onderwijs</i>.   Marinka Kuijpers, <i>LOB</i>.</p>

5.1.4. Overzicht Opleidingsroute AOS leerjaar 4 2016-2017

<p>Doelgroep: Studenten voltijd in de afstudeerfase (vierde leerjaar) van de bachelor-lerarenopleiding 2^e graad FLOT</p>
<p>Doel: Bijdrage leveren aan de ontwikkeling tot een startbekwame tweedegraads-leraar; een zelfsturende, reflectieve en onderzoekende professional met onderwijspedagogische (handelings)vaardigheden.</p> <p>Voor een concrete uitwerking van de doelen zoals die gesteld zijn binnen de afzonderlijke modules en in de vertaling naar de AOS MB verwijzen we naar het programma opleidingsroute leerjaar 4.</p>
<p>Inhoud route: Binnen dit programma staan persoonlijke en professionele ontwikkeling én onderwijs pedagogisch handelen centraal.</p> <p><u>Persoonlijke en professionele ontwikkeling (PPO)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zes verplichte bijeenkomsten. * - Vier keuzebijeenkomsten waarvan er minimaal twee gekozen mogen worden. - Intervisie Centraal, vier verplichte intervisiebijeenkomsten waarbij de studenten zorgen voor werkinbreng. - Individuele begeleiding. <p><u>Activiteiten op de eigen school</u>   Vier data zijn gereserveerd voor activiteiten op de eigen school.</p> <p><u>Onderwijs Pedagogisch Handelen (OPH)</u>   Onderzoeksbijeenkomsten verdeeld over het studiejaar, plenair, in leergebieden (talen, gamma, bèta) en individueel.   Voor een verdere uitwerking van deze inhoud verwijs we naar programma opleidingsroute leerjaar 4.</p>

<p>Tijdpad: De inhouden worden aangeboden gedurende schooljaar 2016-2017 in PPO bijeenkomsten, OPH bijeenkomsten, intervisie en individuele begeleiding.</p> <p>Voor een verdere uitwerking van deze inhouden verwijzen we naar programma opleidingsroute leerjaar 4.</p>
<p>Studielast: Afrondende stage, inclusief PPO: 20 EC (= 560 studiebelastingsuren, t/m cohort 2012), 30 EC (= 840 studiebelastingsuren, vanaf cohort 2013) Onderwijspedagogisch handelen: 15 EC (= 420 studiebelastingsuren)</p>
<p>Begeleiding: SO, IO, WPB</p>
<p>Beoordeling: PPO (en intervisie): 100% aanwezigheid, actieve deelname aan bijeenkomsten, 'groei' verweven in portfolio door verwijzingen naar PPO ; gemiste bijeenkomsten worden gecompenseerd door middel van betekenisvolle vervangende opdrachten.</p> <p>Onderwijspedagogisch handelen: zie beoordelingsrubric in programma opleidingsroute leerjaar 4.</p>
<p>Literatuur (aanbevolen): Kernkwadrantenspel Ofman Lemov, Doug. Teach like a champion, 2012 Hajer, Maaïke. Taalgerichtvakonderwijs, 2009 Nijmeijer-Snellers, Lucie. Leraar jij maakt het verschil, 2012 de Bie, Dick. Teksten die spreken, schrijfhulp voor docenten, 2004 Expertgroep Protocol. (2014). Beoordelen is mensenwerk. Bevindingen over de wenselijkheid en mogelijkheid van een gezamenlijk protocol voor het beoordelen van (kern)werkstukken. Vereniging Hogescholen. Retrieved from http://www.onderzoekscoach.nl/wp-content/uploads/2014/05/Eindrapport-expertgroep-Protocol.pdf <i>Dit is een vrijwel letterlijk verslag van de lezing die Luc Stevens gehouden heeft tijdens het AVS-congres 2014. De uitwerking is verzorgd door Machiel Karels.</i> http://wij-leren.nl/luc-stevens-pedagogisch-leiderschap.php http://www.beroepseer.nl/nl/groepsblog/onderwijs/item/917-geert-kelchtermans-over-de-professionaliteit-van-de-leraar. Binnengehaald op 16 juni 2016</p>

Zie ook de bijlagen: programma's

5.1.5 Toetsing en beoordeling bachelor -lerarenopleiding tweede graad

Leerjaar/programma	Wat wordt beoordeeld	Wie beoordeelt
Jaar 1		Instituutsopleider is eindverantwoordelijk voor de beoordeling.
Werkplekleren	Leerwerktaken en opdrachten	Werkplekbegeleider, schoolopleider en instituutsopleider
	Tussen- en eindbeoordeling	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
	Portfolio	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
Inhouden	APV 2: Lesgeven nader bekeken	Schoolopleider en instituutsopleider
	APV 3: Professionele Ontwikkeling	Schoolopleider en instituutsopleider
	APV 4: Klassenmanagement	Schoolopleider en instituutsopleider
Jaar 2		Instituutsopleider is eindverantwoordelijk voor de beoordeling.
Stage	Leerwerktaken en opdrachten	Schoolopleider en instituutsopleider
	Tussen- en eindbeoordeling	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
	Portfolio	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
Jaar 3		Instituutsopleider is eindverantwoordelijk voor de beoordeling.
Stage	Leerwerktaken en opdrachten	Schoolopleider en instituutsopleider
	Tussen- en eindbeoordeling	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
	Portfolio	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
Inhouden	Ontwerpen van Onderwijs (OVO)	Docent FLOT, schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
	Oog voor elke leerling	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
Jaar 4		Instituutsopleider is eindverantwoordelijk voor de beoordeling.
Stage	Leerwerktaken en opdrachten	Schoolopleider en instituutsopleider
	Tussen- en eindbeoordeling	Schoolopleider en instituutsopleider in samenspraak met werkplekbegeleider
	Portfolio	Schoolopleider en instituutsopleider

		in samenspraak met werkplekbegeleider
Onderwijspedagogisch handelen	Eindverslag	Onderzoeksbegeleider van FLOT
Persoonlijke Professionele Ontwikkeling (PPO)	Themabijeenkomsten/actieve aanwezigheid	Schoolopleider

5.2. Met de ULT

Op de ULT wordt een geïntegreerd programma doorlopen waarmee studenten opgeleid worden tot startbekwame eerstegraads docenten. In dit programma worden (binnen elke opleidingsweek) elementen van algemene didactiek, vakdidactiek en opleiden in de school met elkaar verweven rondom onderwijsthema's. Deze weerslag van het integratie-principe van de opleiding heet de verticale leerlijn. De opleiding werkt daarnaast ook met een horizontale leerlijn (in de tijd, over de opleidingsweken heen). Deze lijn wordt achtereenvolgens ingevuld met thema's die in het ontwikkelingsproces tot beginnend, beroepsbekwame leraar bij uitstek relevant zijn. Elk thema is verbonden met een of meer competenties; als geheel zijn de thema's afgestemd op het ICL-uitstroomprofiel dat geldt voor alle universitaire lerarenopleidingen.

De afzonderlijke elementen van die horizontale leerlijn worden op concentrische wijze (dus terugkerend en verdiepend) uitgewerkt in de verticale leerlijn. Een thema als 'motiveren' is uiteraard niet afgerond nadat het op één specifieke dag aan de orde is geweest. In verschillende bijeenkomsten worden leeractiviteiten aangeboden die leiden tot verbreding en verdieping van de AD- en VD-thema's en de verbinding van de theorie met de praktijk.

Centraal staat de vraag op welke manieren studenten (docenten in spe) het leren van leerlingen optimaal kunnen bevorderen. Het gaat om uitdagend onderwijs.

Onder de noemer 'Masterclasses en OidS' krijgen de studenten 19 bijeenkomsten aangeboden. Op de universiteit werken ze onder leiding van een (vak)didacticus en een opleidingsdocent AOS in zes bijeenkomsten aan een onderwijsvisie, beproeven hun stem, oefenen hun gedrag en houding e.d. Informatie hierover is te vinden in het programma Masterclasses (ook op Blackboard).

Het OidS programma bestaat uit 13 bijeenkomsten: acht tijdens de oriëntatiestage en vijf tijdens de verdiepingsstage. Een greep uit de onderwerpen: Leservaringen, gefilmde lesfragmenten, het oudergesprek, onderzoekservaringen, kernkwaliteiten, leeractiviteiten en toepassing van werkvormen. Kenmerkend voor de OidS bijeenkomsten is dat de praktijk steeds wordt verbonden met de (nieuwe) theorie uit de algemene en vakdidactiek. De werkvormen variëren van werkcolleges tot masterclasses, van intervisie tot presentaties door experts.

Studenten leggen hun leren en ontwikkeling vast in een stageportfolio. Dit portfolio is de basis van het eindgesprek in het tweede semester.

5.2.1 Masterclasses en OidS 16-17

5.2.1.1 Masterclasses ULT

Doelgroep: Studenten van de Universitaire Lerarenopleiding Tilburg (ULT)
Doel: Bijdrage leveren aan de startbekwaamheid van de student tot eerstegraads leraar. Op de ULT lopen studenten een geïntegreerd programma door waarmee zij leerdoelen kunnen halen. In dit programma worden – binnen elke opleidingsweek - elementen van algemene didactiek, vakdidactiek en opleiden-in-de-school met elkaar verweven rondom onderwijsthema's. Deze weerslag van het integratie-principe van de opleiding heet de verticale leerlijn. De opleiding werkt daarnaast ook met een horizontale leerlijn (in de tijd, over de opleidingsweken heen). Deze lijn wordt achtereenvolgens ingevuld met thema's die in het ontwikkelingsproces tot beginnend, beroepsbekwame leraar bij uitstek relevant zijn. Elk thema is verbonden met een of meer competenties; als geheel zijn de thema's afgestemd op het ICL-uitstroomprofiel dat geldt voor alle Universitaire Lerarenopleidingen.
Inhoud route: Centraal staat de vraag op welke manieren studenten (docenten in spe) het leren van leerlingen optimaal kunnen bevorderen: het gaat om uitdagend onderwijs. Eerste semester – Masterclasses – Oriëntatie Masterclass 1 ervarend en ontdekkend leren Rob van Otterdijk Masterclass 2 logopedie Irene Muñoz Chandia Masterclass 3 onderwijs = kunst Rob van Otterdijk Masterclass 4 panorama van het onderwijs Jan Verweij Masterclass 5 leerproblemen Jan Verweij Masterclass 6 onderwijsvisie Jan Verweij Voor een dataoverzicht zie masterclasses 2016-2017. Data van de bijeenkomsten vanaf januari 2017 zijn nog niet bekend.
Tijdpad¹: Zes masterclasses tijdens de oriëntatiestage . Er zijn verschillende startmomenten: September: (postmasters en minoren) Februari: start oriëntatiestage (minoren)
Studielast: Het curriculumonderdeel Masterclasses en OidS wordt gewaardeerd met 6 ECT
Begeleiding/ Contactpersoon Jan Verweij J.A.F.Verweij@uvt.nl Lerarenopleiders + experts (zie inhoud route)

¹ Zie bijlage .... voor dataoverzicht masterclasses

Beoordeling:

De reeks masterclasses wordt gewaardeerd met 6 ECT. Hiervoor geldt:

1. Een aanwezigheidsplicht van **100%** voor zowel de instituuts- als de OidS-bijeenkomsten.
N.B. bij afwezigheid wordt een aanvullende opdracht verstrekt
2. Het schrijven van een reflectie zoals aangegeven bij college II.
3. Het verwerken van de vier opdrachten behorende bij de colleges (nummer I, II, IV en VI); deze opdrachten worden beoordeeld door de docent van het betreffende college en zij worden - beoordeeld - opgenomen in het portfolio van de student.

Het eindcijfer wordt bepaald door de deeltijfers van de onder punt 3 genoemd te middelen met de volgende weging:

Opdracht 1	1x
Opdracht 2	dient voldoende (afgevinkt) te zijn
Opdracht 3	1x
Opdracht 4	2x

Literatuur:

Marcel van Herpen: Ik de leraar, Driebergen, 2013

Idem, ErvaringsGericht Onderwijs; van oriëntatie tot implementatie. Antwerpen/Apeldoorn, 2005
<http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JCTE/v25n2/pdf/clark>.

J. van den Broek (2013). De Nachtmerrie van elke leraar: stembandenpech. Didactief 43, nr.5 (mei 2013), 16-21

P. Sahlberg (2013) Finnish Lessons; wat Nederland kan leren van het Finse Onderwijs, Helmond; met name de Epiloog, pag.207-235

M. Nussbaum, (2011) Niet voor de Winst, Amsterdam, met name pag. 15 –71.

H. IJsseling, Over de verantwoordelijkheid van leraren, in HET ALTERNATIEF, 2013. Amsterdam

5.2.1.2 Overzicht Opleiden in de School (OidS)**Doelgroep:**

Studenten van de Universitaire Lerarenopleiding Tilburg (ULT)

Doel:

Centraal staat de vraag op welke manier studenten (docenten in spe) het leren van leerlingen optimaal kunnen bevorderen. Het gaat om uitdagend onderwijs.

Tijdens de OidS bijeenkomsten wordt gezocht naar verbreding en verdieping van de AD- en VD-thema's en de verbinding van de praktijk met de theorie. Er wordt geleerd van en met elkaar in een veilig kader onder leiding van een lerarenopleider/procesbegeleider. De studenten brengen hun praktijk in, onderzoeken hun sterke kanten en breiden hun didactische mogelijkheden uit, enz.

Inhoud route:

Eerste semester – OidS – Oriëntatie | kleine groepen | bijeenkomsten van twee uur

OidS 1

Kennismaken, Didactisch concept, Programma, Subjectieve werktheorie, ICL-competenties, Beoordeling van OidS, Portfolio, Observatie, Reflectie.

OidS 2

Uitwisseling ervaringen, Opdracht 1 en 2, Curriculumoriëntatie: wat zie je ervan op school, in vak, sectie, kennisbasis, eindtermen, leerlijnen... , Lesobservaties, Sterkte/zwakte – kwaliteiten, Portfolio.

<p>OidS 3 Uitwisseling ervaringen, Uitdagend onderwijs: lessen ontwerpen, MDA, Werkvormen ,Lesfragment ontwerpen en uitvoeren), Portfolio</p> <p>OidS 4 Uitwisseling ervaringen, Uitdagend onderwijs: pedagogisch handelen , Inbreng gefilmde lesfragmenten, Portfolio</p> <p>OidS 5 De klas als groep, Roos van Leary, Terug naar de ICL competenties, Portfolio</p> <p>OidS 6 Videofeedback , Intervisie, Roos van Leary</p> <p>OidS 7 Videofeedback, Intervisie</p> <p>OidS 8 Inleveren portfolio, Invulling : in overleg</p> <p>OidS 9 Intervisie, Toetsing, Portfolio – focus op leerpunten (bewijzen), Halfjaar planning, Presentatie onderzoeken op de AOS</p> <p>OidS 10 Intervisie (eigen klas), Werkplan OidS op basis van ICL-competenties, Portfolio</p> <p>OidS 11 Intervisie, Gefilmde lesfragmenten, Motiveren, Vakdidactische keuzes, Feedback, Portfolio</p> <p>OidS 12 Intervisie, Werken in een school, Roos van Leary, Portfolio, oudergesprek, afronding</p> <p>OidS 13 Beginnende leraren (BSL); inductiefase, cao, werken in de school</p>
<p>Tijdpad:² 13 bijeenkomsten: 8 bijeenkomsten tijdens de oriëntatiestage en 5 bijeenkomsten tijdens de verdiepingsstage.</p> <p>Er zijn verschillende startmomenten: September: start OidS oriëntatiestage (postmasters en minoren) en start OidS verdiepingsstage (minoren) Januari: start OidS verdiepingsstage (postmasters) start oriëntatiestage (minoren)</p>
<p>Studielast: Het curriculumonderdeel OidS en Masterclasses wordt gewaardeerd met 6 ECT, waarvan 50 klokuren voor OidS.</p>
<p>Begeleiding: Lerarenopleiders: Maarten van Boxtel, Vera van Tiem en Marloes Vermeer.</p>
<p>Beoordeling: Er geldt een aanwezigheidsplicht. De opdrachten moeten naar behoren zijn uitgevoerd. Het portfolio moet voldoen aan de criteria uit de handleiding 'portfolio' (zie bijlage ...). De groei van student binnen de zeven ICL competenties moet zichtbaar zijn in het portfolio.</p>
<p>Literatuur: Naast de literatuur algemene en vakdidactiek en verschillende actuele artikelen: Bimmel, P, Canton, J., Fasoglio, D., Rijlaarsdam, G. (2008). <i>Handboek Ontwerpen Talen</i>. Amsterdam:</p>

² Zie bijlage....voor tijdpad OidS bijeenkomsten

Vossiuspers UvA.

Ebbens, S. & Ettekoen, S. (2005). *Effectief leren. Basisboek*. Groningen, Houten; Wolters-Noordhoff.

Lemov, D. (2012). *Teach like a champion*. CED groep Rotterdam

Geerts, W. & Kralingen, R. van (2012). *Handboek voor leraren*. Bussum: Coutinho

Hoogeveen, P. & Winkels, J. (2009). *Het didactische werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Van Gorcum.

ICL-competenties:

http://www.universitairelerarenopleidingen.nl/docs/ICL_competentieprofiel_leraren.pdf

Marzano, M. & Miedema, W. (2005). *Leren in vijf dimensies. Moderne didactiek voor het voortgezet onderwijs*. Assen: Van Gorcum.

Oort, A. van e.a. (2007). *Gereedschap voor het werk. 101 werkvormen, strategietjes, voorbeelden en tips*. Utrecht: APS - All-projectgroep.

5.3. Samenwerking met de ESoE, de RDA en FSH

In het schooljaar 2016-2017 is de samenwerking met de Eindhoven School of Education, de Radboud Docenten Academie en de Fontys Sporthogeschool opgepakt. De samenwerking krijgt vooralsnog vorm op het gebied van stageplaatsing en informatievoorziening aan so en wpb. Er zijn nog geen inhoudelijke programma's, die opgenomen kunnen worden in dit opleidingsplan. Op locatie doen de studenten mee aan de intervisiebijeenkomsten onder leiding van de schoolopleider.

5.4. De pilot leerateliers onderzoeken, ontwerpen en ontwikkelen

Het *Mastertraject Leeratelier* wordt voor het eerst aangeboden in schooljaar 2016/2017. Dit nieuwe traject is een pilot waarin de eerstegraads lerarenopleidingen van de Radboud Universiteit, Tilburg University en de Technische Universiteit Eindhoven samenwerken met Ons Middelbaar Onderwijs. Deze partners kiezen voor een andere manier van opleiden, waarin het accent ligt op onderwijsinnovatie. Dit betekent dat je wordt opgeleid om consequent te denken en handelen vanuit het leerperspectief van de leerling. Hoe leren mijn leerlingen? Wat kan ik bijdragen aan de leeractiviteiten die ze moeten ondernemen om hun leerdoelen bereiken? De antwoorden op deze vragen zijn leidend bij het ontwerpen van onderwijs op maat.

Drie leerateliers

Voor de pilot worden drie leerateliers gevormd: Midden-Brabant, Noordoost-Brabant en Zuidoost-Brabant.

Leeratelier	Opleiding	Scholen
Midden-Brabant	Samenwerkende lerarenopleidingen: Onderlinge werkafspraken: <ul style="list-style-type: none"> • RDA • ESOE • ULT	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Nieuwste School 2. 2College Cobbenhagenlyceum 3. 2College Durendael

Noordoost-Brabant	Samenwerkende lerarenopleidingen: Onderlinge werkafspraken: <ul style="list-style-type: none"> • RDA • ESOE • ULT 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Merletcollege 2. Eckartcollege 3. Zwijsen College
Zuidoost-Brabant	Samenwerkende lerarenopleidingen: Onderlinge werkafspraken: <ul style="list-style-type: none"> • RDA • ESOE • ULT 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Scholengemeenschap Were Di 2. Sondervick College 3. Van Maerlantlyceum

In deze leerateliers zullen studenten van verschillende opleidingen worden geplaatst. Het blijkt dat door zo'n samenwerking positieve leereffecten ontstaan. De lerarenopleidingen stemmen de begeleiding op elkaar af en elke lerarenopleiding houdt de eigen student daarbij goed in het oog.

Hoe werkt dit in de praktijk? Stel, je volgt de opleiding tot leraar aan de Radboud Docenten Academie (RDA) en je wilt worden geplaatst in het leeratelier Midden-Brabant. Je gaat aan de slag in dit leeratelier en je krijgt de kans om op een of meer van de deelnemende scholen van het atelier praktijkervaring op te doen. Daarnaast krijg je ondersteunende workshops aangeboden, die de samenwerkende lerarenopleidingen organiseren. De workshops worden verzorgd door docenten van de ULT, RDA en/of de ESoE. De drie lerarenopleidingen bundelen de krachten zodat hun studenten profiteren van de meest actuele kennis en inzichten. Voor alle duidelijkheid: je eigen opleiding – in dit voorbeeld de RDA – blijft nauw betrokken bij jouw persoonlijke ontwikkeling en je vorderingen en beoordeelt of je aan de kwalificaties voor startbekwaam leraar hebt voldaan.

Leren van en met elkaar

De deelnemende studenten zijn de *young professionals* in het leeratelier. Samen met *ervaren professionals*, van iedere school van het atelier één leraar, werken jullie aan vraagstukken rond leerlinggericht onderwijs. Dit betekent: onderzoeken, ontwerpen en ontwikkelen. Een boeiend proces waarin je van en met elkaar leert. De ervaren professionals ondersteunen, begeleiden en dagen je uit om leervragen te stellen en leeractiviteiten te ondernemen. Ze dragen bij aan je ontwikkeling, maar leren ondertussen ook van jou en de andere studenten. Net als de studenten nemen de professionals deel aan het leeratelier om zich te ontwikkelen. Ze willen nog betere leraren, begeleiders en opleiders worden.

Heeft een docent in het atelier hetzelfde vak als jij, dan zal deze leraar je begeleiden bij het opdoen van praktijkervaring (o.a. lesgeven). Is dit niet het geval, dan krijg je naast een docent van het atelier met wie je samenwerkt, een ervaren *werkplekbegeleider*, die geschoold is in het begeleiden van studenten op de werkplek.

De *instituuksopleider* is een expert van de opleiding. Hij of zij begeleidt je en bewaakt de kwaliteit van de leeractiviteiten in het leeratelier.

Voorbeeld van gezamenlijke aanpak

In een atelier werken alle deelnemers samen, waarbij zij tegelijkertijd persoonlijke leerdoelen nastreven. Dit is een vorm van gepersonaliseerd leren, wat betekent dat je zelf meedenkt over de vragen die je wilt beantwoorden. Om je een idee te geven, volgt hier een voorbeeld. Stel, in het leeratelier hebben jullie en de leraren het plan opgevat om te gaan werken aan het thema *Pedagogisch klimaat in de klas*. Je kunt hier heel veel kanten mee uit en eigen leervragen stellen. Jij verkent het thema bijvoorbeeld door in een klas te observeren. Een collega verdiept zich in het beleid van de school (sociale veiligheid, pestprotocol). De overige collega's ontplooiën andere leeractiviteiten. In het leeratelier worden alle ervaringen en bevindingen besproken. Een vervolg kan zijn dat er lessen rond het thema worden ontwikkeld. Jij geeft lessen in havo 4-klassen op de beide scholen. Een collega geeft ze in vwo 5. Op de ervaringen wordt gereflecteerd: waarom werkte het in de ene klas wel en in de andere niet? Met de uitkomsten gaan jullie de lessen verbeteren en opnieuw uitproberen. Ook die worden geëvalueerd en roepen weer andere vragen op om te onderzoeken enz. Dit voorbeeld illustreert het cyclisch proces dat je steeds doorloopt om tot nieuwe, betere oplossingen te komen. Door in het leeratelier op deze wijze te werken maak je je de beroepshouding van de innovatieve leraar eigen.

Hoe ziet het programma eruit?

Het programma voor de educatieve master duurt een jaar en voldoet aan de wettelijke vereisten. Je wordt getoetst volgens het onderwijs- en examenreglement van jouw lerarenopleiding. Als je het *Mastertraject Leeratelier* met succes hebt doorlopen, ben je dus officieel *startbekwaam leraar*.

Er zijn verschillen tussen de programma's van de lerarenopleidingen. Dat is voor de pilot niet erg. Globaal zijn er twee hoofdonderwerpen in het programma voor het *Mastertraject Leeratelier*:

1) *Professionalisering op (vak)didactisch en pedagogisch vlak*

De lerarenopleidingen bieden hiervoor eigen programma's aan, waarin de koppeling van theorie en praktijk centraal staat. Waar die programma's afgestemd kunnen worden op elkaar wordt dat gedaan.

2) *Leeratelier (inclusief stage)*:

Samen met de docenten doe je onderzoek en ontwerp je onderwijs dat je vervolgens uitvoert. Iedere week komt het leeratelier een dagdeel bij elkaar om de ervaringen te bespreken en nieuwe leeractiviteiten te plannen.

Hoe stippel je jouw leerroute in het leeratelier uit? Bij onderzoek, ontwerp van onderwijs en stage (werkplekleren) formuleer je eigen leervragen die je binnen deze leeractiviteiten gaat uitdiepen. Voor de stage geldt dat je op jouw manier in het lesgeven kunt groeien. Je eerste les mag je in een complete klas geven, maar in overleg met je docent of werkplekbegeleider kun je er bijvoorbeeld ook voor kiezen om in een kleine groep te starten.

Wat wordt de meerwaarde voor de student?

Het *Mastertraject leeratelier* biedt de volgende voordelen:

- **Individuele leerroute**

Je volgt een individuele leerroute op basis van de persoonlijke leer- en ontwikkeldoelen die je zelf formuleert. Deze doelen hebben te maken met het leren van leerlingen. Je gaat er zelfstandig mee aan de slag, waarbij je begeleiding krijgt van de docenten en de schoolopleider.

- ***Samenwerken met collega's***

Binnen het leeratelier volg je je individuele leerroute én werk je samen met collega's. Je leert van en met elkaar, doordat je feedback krijgt en geeft. Door systematisch te reflecteren ben je in staat steeds nieuwe stappen te zetten in je ontwikkeling.

- ***Focus op ontwerpen en onderzoek van leerlinggericht onderwijs***

Onderwijs ontwikkelen dat aansluit op de leerbehoeften van leerlingen is een complexe taak. Het vraagt een onderzoekende houding: wat hebben leerlingen nodig? Daarnaast vraagt het een kritische blik en creativiteit. Wanneer een oplossing niet blijkt te voldoen, zoek je een betere.

- ***Diversiteit in leerervaringen***

Je kunt praktijkervaring (lesgeven) opdoen op twee verschillende scholen. Je trekt op met medestudenten van je eigen lerarenopleiding en een andere lerarenopleiding. Zo ontwikkel je in het leeratelier een brede kijk op het leraarschap.

6. Onderzoek binnen AOS Midden-Brabant

6.1. Algemeen

Praktijkonderzoek is een wezenlijk deel van de opleiding en verdere professionalisering van de docent. Door het doen van onderzoek krijgt de (aankomende) docent meer inzicht in de onderwijscontext en kan hij in deze context beter handelen.

Zo leert hij het eigen handelen kritisch te beschouwen, acties op het gebied van vak- en schoolontwikkeling beter te onderbouwen en ander onderzoek op waarde te schatten. Onder schoolontwikkeling verstaan we ontwikkelingen die direct of indirect bijdragen aan het optimaliseren van het onderwijsleerproces (zie het model in 5.1).

Een onderzoekende leerhouding is volgens Koers 2016 (beleidsplan van OMO) dé sleutel tot goed onderwijs. De gedachte is dat de onderzoekende leerhouding van de docent het onderzoekend leren van de leerling zal stimuleren, waardoor bijvoorbeeld ook de kwaliteit van profielwerkstukken van havo- en vwo-leerlingen zal toenemen. De AOS beoogt te komen tot een leerlijn voor onderzoek, te beginnen bij de VO-leerling en te eindigen bij de vakbekwame LD-docent.

6.2. Studentonderzoek bachelor-lerarenopleiding tweedegraads

Tweedegraads studenten (FLOT) maken zich in het eerste en tweede leerjaar een aantal onderzoeksvaardigheden eigen en doen in het derde en vierde leerjaar een onderzoek binnen de AOS. In de leerjaren één en twee gaat het om een onderzoeksmatige benadering van een vraag uit de praktijk, waarbij onderzoeksvaardigheden worden aangeleerd en toegepast. In leerjaar drie gaat het om het ontwerpen van onderwijs (OVO) en in leerjaar vier om een praktijkonderzoek/actieonderzoek. De onderzoeksthema's zijn didactisch van aard of hebben betrekking op het proces in de klas of op de begeleiding van leerlingen.

Eerstegraads studenten (ULT) doen in hun opleidingsjaar twee onderzoeken: een lesontwerp- en een leeronderzoek. Het lesontwerponderzoek heeft het karakter van een op de eigen lespraktijk gericht vakdidactisch of vakinhoudelijk onderzoek, dat uitmondt in een theoretisch onderbouwd ontwerp van een lessencyclus. Het leeronderzoek heeft het karakter van een pedagogisch/didactisch/onderwijskundig onderzoek en kan vakoverstijgend zijn. Sinds 2011-2012 voeren ook docenten praktijkonderzoek uit.

6.3. Studentonderzoek lerarenopleidingen eerstegraads

Studenten vanuit de verschillende masteropleidingen doen veelal praktijkonderzoek binnen de scholen. Steeds wordt in samenspraak met bijvoorbeeld wpb, onderzoekscoördinator en schoolleiding gekeken of het beoogde onderzoek past binnen de onderzoeksagenda van de school. Zo wordt er niet alleen gewerkt aan de persoonlijke ontwikkeling van de cio, maar staat tevens de schoolontwikkeling centraal. Onderzoeksresultaten staan immers ten dienste van die schoolontwikkeling.

Eerstegraads studenten van de ULT doen bijvoorbeeld in hun opleidingsjaar twee onderzoeken: een lesontwerp- en een leeronderzoek. Het lesontwerponderzoek heeft het karakter van een op de eigen lespraktijk gericht vakdidactisch of vakinhoudelijk onderzoek, dat uitmondt in een theoretisch onderbouwd ontwerp van een lessencyclus. Het leeronderzoek heeft het karakter van een pedagogisch/didactisch/onderwijskundig onderzoek en kan vakoverstijgend zijn.

6.3.1. Rol van de werkplekbegeleider bij onderzoek van studenten

Rol van werkplekbegeleider als 'critical friend': **meedenken en ondersteunen**.

DOEN:

- Verkennende en open vragen stellen waardoor student verder komt.
- Focus houden op de praktijk, het vak, de didactiek.
- Mede uitvoeren (bijvoorbeeld samen toets analyseren; verbeteracties zelf ook uitvoeren in parallelklas): bijdrage aan betrouwbaarheid.

NIET DOEN:

- Oplossingen voor het probleem aandragen.

Onderzoeksfase	Rol werkplekbegeleider
Oriëntatie op thema, onderzoeksvraag, interventie	<i>Meedenken</i> bij themakeuze: Wat zijn voor onze school/vaksectie interessante thema's? Hoe kan het onderzoek van de student ingebed worden in de school/aansluiten bij de onderzoeksagenda van de school? Waar zijn verbeteracties gewenst en waarom? <i>Ondersteunen</i> : Zorgen dat student toegang heeft tot beleidsstukken, onderzoeksagenda, sectiestukken enz.
Probleem in kaart brengen: verkennen van vooronderstellingen	<i>Meedenken</i> : Met student in gesprek gaan over het thema: vermoedens expliciteren (wat is er precies aan de hand) en achtergrond (hoe weten we dat?) <i>Ondersteunen</i> : Zo mogelijk (en afhankelijk van thema) collega's/leerlingen/schoolleiding hierbij betrekken.
Literatuurstudie	<i>Ondersteunen</i> : Student op weg helpen met tekstbronnen binnen de school: schoolgids, beleidsstukken, plannen, lesmateriaal enz.
Gegevens verzamelen	<i>Meedenken</i> over geschikte methodes van dataverzameling en instrumenten. <i>Ondersteunen</i> : Praktisch helpen bij planning, maken van afspraken enz.
Interventie ontwerpen	<i>Meedenken</i> over de inhoud en opzet van de interventie. <i>Ondersteunen</i> bij de praktische uitwerking (bijv materialen verzamelen, hulpmiddelen regelen enz.)
Uitvoeren en evalueren van de interventie.	<i>Meedenken</i> over manieren om proces vast te leggen en effecten te meten. <i>Ondersteunen</i> bij praktische realisatie van interventies. Eventueel door te zorgen voor parallelklassen waarin interventies uitgevoerd kunnen worden.
Analyseren en Interpreteren/concluderen	<i>Meedenken</i> over manieren om de resultaten te analyseren. Met de student de interpretatie van resultaten bespreken. <i>Ondersteunen</i> bij analyses: bijvoorbeeld beoordeling bij toets (betrouwbaarheid).
Verslaglegging	<i>Meedenken en ondersteunen</i> : naar behoefte (gedeeltes) meelesen, luisterend oor bieden.

Hoe kan de werkplekbegeleider de student ondersteunen in het uitvoeren van ontwerponderzoek?

De rol van de werkplekbegeleider in de verschillende fasen van het onderzoek:

Fase 1: Kiezen van thema/van interventies.

Fase 2: Samen optrekken en meedenken als *critical friend*.

Fase 3: (Ondersteunen bij) uitvoeren van onderzoek en interventies.

Fase 1: Verkennen van het thema en opstellen van de onderzoeksvraag

- Hoe kan het onderzoek ingebed worden in de school? Sluit het onderzoek aan bij wat er speelt op school? Wat zijn voor de school, voor de vaksectie interessante thema's?
- Is het voorgestelde onderzoek niet al eens eerder is uitgevoerd. Als wpb'er heb je beter dan de student zicht op wat gaande is in de school.
- De bovenstaande vraag kan ook breder getrokken worden: Sluit het onderzoek aan bij de actualiteit? Hoe relevant is het onderzoek?
- Is het onderzoek uitvoerbaar? Vragen die gaan over de hersencapaciteit van leerlingen zijn niet te beantwoorden in deze onderzoeksvorm. Onderzoeken waarvoor veel materiaal aangeschaft moet worden, zijn ook niet goed realiseerbaar. Een ander belangrijk aspect is tijd; is het voorgestelde onderzoek uitvoerbaar binnen de beperkte tijd die de student heeft en die er op school is (houd hierbij rekening met vakanties, sectievergaderingen enz.)?

Fase 2: Het opzetten en uitvoeren van het onderzoek

- In deze fase zal je als werkplekbegeleiders zeer kritisch mogen zijn; vragen stellen bij aannames en veronderstellingen, bij het onderzoeksplan, de methode enz. Probeer door te vragen met als doel het onderzoek zo goed mogelijk af te bakenen.
  - Is het werkelijk een probleem? Wat weten we er al van?
  - Wat is het probleem dan precies, voor wie speelt het, wanneer?
  - Hoe kunnen we aantonen dat het een probleem is? Waaruit blijkt het?
- Denk mee en help de student met praktische zaken en planning. In welke klas worden de gegevens verzameld? Welke interventies worden uitgevoerd op welk moment?
Zorg dat de student de beschikking krijgt over gegevens die op school aanwezig zijn (CITO-scores, vaksectiestukken, beleidsstukken, lesmethodes).

Fase 3: Het uitvoeren van interventies; ondersteunen bij interpreteren en concluderen.

- Kun je het onderzoek, de interventies breder trekken? Kun je interventies mede uitvoeren; in parallelklassen? Kun je collega's erbij betrekken?
Jij bent voor de student degene die deuren kan openen binnen de school; hem haar in contact kan brengen met collega's, de roostermaker, de sectie.
- Denk mee bij interpreteren en concluderen door te bespreken: wat zien we, wat blijkt hieruit, wat zijn mogelijke verklaringen, waar hadden we het anders/beter kunnen doen?

6.4. Docentonderzoek binnen de AOS MB

Leraren krijgen tijdens hun werk in de school op allerlei manieren te maken met kritische situaties. Dit zijn onderwijssituaties waarin de leraar moet zien om te gaan met onvolkomenheden in het onderwijs en waarin hij of zij problemen moet oplossen in het onderwijs aan leerlingen. Het kan gaan om al lang bekende en lastige problemen in het onderwijs zoals het differentiëren tussen leerlingen met verschillende leerpotentie of het vormgeven aan samenwerkend leren in de klassensituatie. Daarnaast dienen zich nieuwe vraagstukken in het onderwijs aan ten gevolge van maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe technologieën (ICT, social media) en nieuwe inzichten in het leren van leerlingen.

De mening en kennis van de docent zelf komt steeds meer centraal te staan. Jarenlang waren het vooral universiteiten, hogescholen en pedagogische centra die onderzoek deden en nieuwe benaderingen ontwierpen voor het onderwijs, waarna de uitvoering gelegd werd bij de 'meesters en juffen'. Helaas werkt deze benadering niet altijd goed: veel nieuwe inzichten en methoden bereiken de school en de klas helemaal niet of niet op de juiste manier. Dit heeft geleid tot het besef dat leraren en scholen een eigen rol moeten spelen bij ontwikkeling en onderzoek; een mogelijkheid die gerealiseerd kan worden via de Academische Opleidingsschool (Imants & Hulsker, 2011).

Academische Opleidingsschool (AOS)

De Academische Opleidingsschool is een samenwerkingsverband tussen scholen en opleidings-/onderzoeksinstituten. Via de AOS wordt de wereld van de wetenschap en de wereld van de school bij elkaar gebracht; kennisontwikkeling wordt gekoppeld aan praktijkgerichte toepassing. Binnen de AOS wordt door docenten en studenten praktijkgericht onderzoek uitgevoerd wat bijdraagt aan schoolontwikkeling en innovatie (Hulsker, Stouten & Vogel, n.d.).

Wat is praktijkonderzoek?

Praktijkonderzoek in de school is onderzoek dat wordt uitgevoerd door docenten en studenten (leraren-in-opleiding), waarbij op een systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op verbetering van deze praktijk (van der Donk & van Lanen, 2010).

Doelen van docentonderzoek

Het primaire doel van het docentonderzoek is een antwoord geven op vraagstellingen in de praktijk. Door het onderzoek krijgen docenten meer inzicht in de onderwijscontext en kunnen ze beter handelen in deze context. Het onderzoek is dus in eerste instantie gericht op een verbetering van de eigen onderwijspraktijk (en in mindere mate op theorievorming zoals bij fundamenteel wetenschappelijk onderzoek het geval is).

Daarnaast draagt het uitvoeren van onderzoek bij aan de professionele ontwikkeling van de docent door het stimuleren van een 'onderzoekende houding'. Dit houdt in dat de docent systematisch reflecteert op het door hem/haar gegeven onderwijs, streeft naar een hogere kwaliteit en gericht is op samenwerking (van der Donk & van Lanen, 2010). Daarnaast leert of onderhoudt de docent basisvaardigheden voor het doen van onderzoek (Hulsker et.al., n.d.).

Thema/onderwerp van het onderzoek

Idealiter is onderzoek van docenten gericht op vragen die:

- ontstaan zijn in de eigen onderwijspraktijk;
- aansluiten bij de onderzoeksthema's/de onderzoeksagenda van de school;
- gericht zijn op verbetering van de eigen onderwijspraktijk.

Onderzoekstrajecten bij de AOS Midden-Brabant

- *Regulier traject* voor docenten die opgeleid worden in en begeleid worden bij het doen van eigen praktijkonderzoek. Dit traject bestaat uit opleiding (scholing in onderzoeksvaardigheden), begeleiding (individueel bij spreekuren) en intervisie (in professionele leergemeenschap). Eigen onderzoek staat centraal.
- *Teamonderzoek* voor docenten die samen willen werken aan een vraagstuk dat in een sectie, team of de school speelt. Sectie, team en school spelen een belangrijke rol in alle fasen van de onderzoeken. Afhankelijk van de aanmeldingen kan teamonderzoek begeleid worden op school of op de AOS.
- *Maatwerk* voor docenten die bijvoorbeeld in de afstudeerfase van een opleiding onderzoek doen, een vervolgonderzoek willen doen, zich voorbereiden op een voorstel voor een promotieonderzoek, een 'kleine' onderzoeksvraag hebben. Begeleiding vindt plaats tijdens spreekuren. In een intake wordt vastgesteld hoeveel en welke begeleiding gewenst is.

Taken, verantwoordelijkheden en begeleiding

De opdrachtgever van het docentonderzoek is de *school* (rector, de deelschooldirecteur, of een conrector). De *docenten* zijn de uitvoerders van het onderzoek; dit houdt in dat de docenten zelf verantwoordelijk zijn voor het opzetten en uitvoeren van het onderzoek. De docenten voeren individueel (of in teamverband) een onderzoek uit, maar zij volgen als groep scholing in het doen van onderzoek en helpen elkaar (als 'critical friend') bij het opzetten en uitvoeren van het onderzoek. De docenten worden begeleid door een *onderzoekscoördinator* en *onderzoeksbegeleider* van het opleidingsinstituut (Tilburg University/ULT). De onderzoeksbegeleider verzorgt de dagelijkse begeleiding van de docenten bij de uitvoering van het onderzoek, waarbij zij aangestuurd wordt door de onderzoekscoördinator.

De docenten worden ondersteund in de verschillende fasen van het onderzoeksproces door het houden van *groepsbijeenkomsten* en via een *wekelijks spreekuur*. Tijdens de groepsbijeenkomsten wordt gewerkt aan de kennis en vaardigheden die docenten nodig hebben in de verschillende fasen van het onderzoek. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de eigen onderzoeken, waarbij docenten elkaar ondersteunen en kritisch meedenken met ieders onderzoek. Tijdens het spreekuur kunnen vragen/problemen die specifiek met het onderzoek van de betreffende docent te maken hebben, individueel besproken worden. Het eindproduct is een onderzoeksverslag of artikel en een presentatie over het onderzoek.

Met docenten die eerder al aan het traject deelgenomen hebben of die al uitgebreide onderzoekservaring hebben, wordt (deels) in een subgroep gewerkt. Ook deze docenten gaan aan de slag met het eigen onderzoek, maar daarnaast volgen zij elkaars onderzoek kritisch en nemen zij een begeleidende rol in. Bij deze ervaren docentonderzoekers wordt ernaar gestreefd om als eindproduct een artikel op Script te publiceren.

Bij teamonderzoek is er een zestal bijeenkomsten gedurende het jaar, waarin het team begeleid wordt in de verschillende onderzoeksfases (oriëntatie op het probleem; doel en vraag bepalen; plannen; gegevens verzamelen; analyseren en concluderen; rapporteren en presenteren). In overleg wordt de taakverdeling binnen het team voor de verschillende werkzaamheden, zoals gegevensverzameling, analyse en rapportage verdeeld.

Afspraken

De docentonderzoekers van het reguliere traject komen op een vast tijdstip samen.

Docentonderzoekers zijn hiervoor uitgeroosterd op hun school.

Er is een rooster waarop is aangegeven wanneer er plenaire bijeenkomsten zijn en wanneer er spreekuur is. Bij de plenaire bijeenkomsten dienen alle docenten aanwezig te zijn. Voor het spreekuur kunnen individuele afspraken gemaakt worden. In ieder geval is de onderzoeksbegeleider steeds aanwezig op die maandag. Onze ervaring leert dat een vaste tijd in de week zeer gunstig werkt. Er wordt gewerkt met het boek 'Praktijkonderzoek in de school' van van der Donk & van Lanen (2012). Voor het teamonderzoek en maatwerk worden na een intake afspraken gemaakt over de vorm en frequentie van begeleiding.

De afspraken worden aan het begin van het schooljaar vastgelegd in een overeenkomst tussen docentonderzoeker, schoolleider en AOS.

Adviezen

- Met de rector, deelschooldirecteur of de conrector worden afspraken gemaakt over de richting van het onderzoek. Het onderzoeksthema sluit aan bij de onderzoeksagenda van de school.
- Op de maandagsessies wordt onder leiding van de onderzoeksbegeleider gewerkt aan een probleemstelling. Die moet zo zijn geformuleerd dat het een onderzoekbare vraag oplevert.
- Als die vraag is geformuleerd, kan pas echt aan de gegevensverzameling worden begonnen.
- Er is wekelijkse begeleiding op een vast tijdstip (maandagmiddag).
- Probeer een beeld te vormen van het eindproduct. Bekijk enkele uitgewerkte onderzoeksverslagen.
- Kijk eens op Script! <http://www.script-onderzoek.nl/>. Hier zijn verslagen te vinden van praktijkonderzoek en het biedt mogelijkheden om onderzoek te publiceren.
- Het is mogelijk een gratis workshop aan te vragen, indien er problemen zijn met het schrijven van een onderzoeksverslag.
- De schoolleiding zal geen oordeel geven over de technische uitwerkingen enzovoort, maar zij is wel de opdrachtgever.
- Regelmatige terugkoppeling over de werkzaamheden en het betrekken van de schoolleiding, dragen bij aan het succesvol afronden van het onderzoek.

Referenties

Aarts, R. & Mathijssen, I. (2014). *Praktijkonderzoek in de school: kwaliteit en dilemma's*. Academische Opleidingsschool. Tilburg: Ons Middelbaar Onderwijs: Script! Onderwijsonderzoek nr. 2.

Donk, C. van der & Lanen, B. van (2010). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.

Hulsker, J., Stouten, F. & Vogel, B. (n.d.). *Krachtige academische opleidingsscholen*. Voorstel van de werkgroep Opleiden in de school. Utrecht: VO-Raad.

Imants, J. & Hulsker, J. (2011). *Concept onderzoeksagenda AOS Oost-Brabant*, derde versie, 7-6-2011. Nijmegen/Tilburg: RU, OMO.

Jansen, M. (2011). *Advies verankering Academische Opleidingsscholen*, versie 3. Den Haag: Agentschap NL.

Oolbekkink, H. & Steen, J. van der (2011). *Implicaties en kwaliteit van praktijkonderzoek voor professionele ontwikkeling van docenten en voor schoolontwikkeling*. Paper gepresenteerd tijdens de ORD 2011, Maastricht. Nijmegen/Arnhem: RU, HAN.

6.4.1. Uitvoeringszaken

Deelname

1. Onderzoek kan worden gedaan door alle docenten, ongeacht hun bevoegdheid of schooltype. Facilitering
2. Docenten krijgen in het reguliere traject 100 uur van de AOS en 60 uur van de eigen school. Deze 160 uur kunnen aangevuld worden met eigen professionaliseringsuren.
3. Voor het teamonderzoek is dit 80 uur per teamlid, 50 uur van de AOS en 30 uur van de eigen school. Maximumaantal leden per team is 4.
4. Bij het maatwerk wordt vooraf bekeken om hoeveel tijd het zal gaan.
5. De maandagmiddag is de vaste 'onderzoeksmiddag'. Het is zaak dat alle docentonderzoekers les- / taakvrij zijn. Tijdens deze middagen worden er bijeenkomsten (verplicht) en individuele spreekuren (op afspraak) gepland.

Aanmelding

6. Iedere docent kan zich bij de schoolleiding aanmelden. De schoolleiding stelt hen in de gelegenheid dit te doen. Daarnaast benadert de schoolleiding mogelijke docentonderzoekers. Aanmelding geldt voor nieuwe en 'zittende' onderzoekers.
7. Jaarlijks voor de zomervakantie is er een introductiebijeenkomst o.l.v. de onderzoeksbegeleiders (van de ULT en de AOS Midden-Brabant) over onderwerpen (vakdidactisch, algemeen didactisch, pedagogisch, beleidsmatig e.d.), het traject, de facilitering, begeleiding en beoordeling, rechten en plichten.
8. Aanmelden van docenten kan via Thea Prinsen, (prinsen.t@2college.nl), coördinator van de AOS Midden-Brabant.

Kader

9. Het gaat om praktijkonderzoek. Hieronder wordt verstaan onderzoek naar en gericht op verbetering van de eigen lespraktijk, de praktijk van secties, teams, scholen. De onderwerpen worden afgesproken tussen docent en schoolleiding en sluiten bij voorkeur aan op de onderzoeksagenda van de scholen. Het onderzoek is in alle gevallen onderwijsgerelateerd.
10. De deelnemende docenten schrijven in december een onderzoeksplan en sluiten in juni hun onderzoek af met een schriftelijk verslag. Daarnaast presenteren ze hun bevindingen tijdens en/of na het onderzoeksproces aan schoolleiding en collega-docenten (secties, teams, belangstellenden binnen de AOS Midden-Brabant) en in interne personeelsbladen. Hierover worden aan het begin van het traject afspraken gemaakt.

Professionalisering

11. Legitimatie van docentenonderzoek kan gevonden worden in de professionalisering van docenten, secties, de school, in de deskundigheid om onderzoek van leerlingen (en collega's)

te begeleiden, in het systematisch doordenken/verantwoorden en verbeteren van het onderwijs en in de grotere betrokkenheid bij het onderwijs.

12. Daarnaast zitten er nog andere aantrekkelijke kanten aan, zoals toegang tot digitale wetenschappelijke bronnen, gebruik van gevalideerde meetinstrumenten, contacten en samenwerking met collega-docenten van andere AOS-scholen en bovenal: de tijd en ruimte om kritisch te reflecteren op het eigen onderwijs en 'evidence-based' te innoveren.

Zie ook: [www. Docentonderzoekbrabant.nl](http://www.Docentonderzoekbrabant.nl)

7. Professionalisering

7.1 Uitgangspunten

Het uitgangspunt voor professionalisering van de docent is 'permanente ontwikkeling: een leven lang leren'. Het leren houdt derhalve niet op aan het eind van de initiële fase, maar zet zich voort in de gehele post-initiële fase. Dit uitgangspunt is neergelegd in het strategisch beleidsplan van AOS MB. In dit kader is ook het opleiden en het leren van studenten in de school belangrijk, omdat hierdoor het leren en de verdere professionalisering van zittende docenten wordt bevorderd. Hierdoor wordt blijvend gewerkt aan persoonlijke, vak- en schoolontwikkeling (zie het cascademodel in 5.1). In de post-initiële fase kan onderscheid worden gemaakt tussen de professionele fase (van startbekwaam tot ervaren docent) en de senior fase (van ervaren tot expert-docent).

OMO hanteert een uniform beleid met betrekking tot het professionaliseren van werkplekbegeleiders en schoolopleiders en garandeert middels speciale opleidingstrajecten een basiskwaliteit. Scholen stellen op basis van de eigen schoolontwikkeling een scholingsplan op waarin ook het opleiden in de school is verankerd. Binnen OMO wordt de rol van de AOS in de voortdurende professionalisering van de leraar benadrukt. Zie: 'De AOS en de doorlopende professionalisering', notitie OMO 2016

7.2. Mogelijkheden Professionalisering 1617

Activiteit	Doelgroep	Thema /Inhoud	
Werkplekbegeleider zijn!	Docenten die willen nadenken over hun lesgeven en daarin beter willen worden.	Van begeleider naar opleider : leraar van leraar zijn.	
AOS-academie	Werkplekbegeleiders en andere docenten Verdieping	Verschillende colleges/workshops/intervisie B.v. oplossingsgerichte gespreksvoering B.v. capita selecta onderwijsonderzoek o.l.v. lector FLOT	Zie programma AOS-academie 16-17 Onderhoud Kennis en vaardigheden Kennisdeling Informatievoorziening
Docent-onderzoek (PLG)	Docenten	Individueel eigen praktijkvraag in 2-tallen of groepje of samen met student praktijkonderzoek doen. Onderzoeksvraag naar 'probleem' uit eigen praktijk of school.	Zie Docentonderzoek binnen AOS R. Aarts Overeenkomst docentonderzoek Bij voorkeur gerelateerd aan onderzoeksagenda van de school; Eigenaarschap is belangrijk
Basiscursus werkplekbegeleiders	Wpb die nog niet gecertificeerd zijn; Ervaring met opleiden/begeleiden	Wat betekent opleiden binnen AOS? Welke kennis en vaardigheden zijn daarvoor nodig? Gegeven door FLOT i.s.m. mensen uit de scholen	Zie overzicht basiscursus werkplekbegeleider 5 bijeenkomsten; late middag-avond in Den Bosch en in Tilburg
Werkplekbegeleider-eerstegraads cursus	Werkplekbegeleider van de ULT	Wat betekent het opleiden van een ULT-student? Welke kennis en vaardigheden zijn daarvoor nodig? Gegeven door ULT-docenten i.s.m. mensen uit de scholen	2016-2017 5 bijeenkomsten
Ontwikkelgroep	Schoolopleiders	Leergemeenschap waarin ontwerp/ intervisie/overleg/kennisdeling Ontwikkelen en uitvoeren van de leerroutes	Op woensdagmiddag

<p>1. Het werkplan van de AOS-student door Tom Adams   Voor: werkplekbegeleiders   Datum: Donderdag 22 september 2016   Tijd: 15.30-17.30 uur   Plaats: 2College Cobbenhagenlyceum</p>
<p>2. Morele dilemma's in het leraarschap door Wouter Sanderse lector beroepsethiek   Voor: alle docenten   Datum: Maandag 10 oktober 2016   Tijd: 15.15-17.15 uur   Plaats: OMO-bureau</p>
<p>3. Het leren van de student Han Leeferink   Voor: werkplekbegeleiders en overige docenten   Datum: Woensdag 16 november   Tijd: 15.30-17.30 uur   Plaats: Den Bosch Sint-Janslyceum</p>
<p>3. Capita selecta uit recent onderwijsonderzoek en -onderwijsliteratuur met name over opleiden   door Bob Koster, lector werkplekieren   Voor: alle docenten, met name werkplekbegeleiders en schoolopleiders   Datum: Dinsdag 17 januari 2017   Tijd: 15.30-20.00 uur met maaltijd   Plaats: Rodenborchcollege Rosmalen</p>
<p>4. Oplossingsgericht coachen voor beginners Arie Goijaarts   Voor: startende begeleiders en voor mentoren   Datum: Dinsdag 21 februari 2017   Tijd: 15.30-17.30 uur   Plaats: Bossche Vakschool Den Bosch</p>
<p>5. Oplossingsgericht coachen voor ervaren coaches en begeleiders Arie Goijaarts   Voor: voor ervaren begeleiders   Datum: Donderdag 16 maart 2017   Tijd: 15.30-17.30 uur   Plaats: Bossche Vakschool Den Bosch</p>
<p>6. Intervisie over intervisie Harry Staps en Marloes Vermeer   Voor: werkplekbegeleiders, schoolopleiders en andere begeleiders   Datum: Donderdag 13 april 2017   Tijd: 15.30-17.30 uur   Plaats: Cobbenhagenmavo Tilburg</p>

8. Organisatie

8.1. Taken, rollen en verantwoordelijkheden

8.1.1. Werkplekbegeleider

Taak:

- Coacht /begeleidt studenten in de dagelijkse onderwijspraktijk in de professionele ontwikkeling op het vakgebied, zowel vakinhoudelijk als vakdidactisch.
- Organiseert het leren op de werkplek.
- Geeft feedback en bespreekt de studievorderingen.
- Levert een bijdrage aan de ontwikkeling en vormgeving van de Opleidingsschool.
- Onderhoudt contacten (met OD) en beroepsvaardigheden.

(Mede)-verantwoordelijk voor:

- Beoordeling van de stage (werkplekleren) van de studenten.
- Het schrijven van een professionele beoordelingsrapportage.
- De bespreking en ontwikkeling van het leerwerkplan.
- Het voeren van nabesprekingen van de (les) – activiteiten.
- Feedback op reflecties.
- De begeleiding op stageproblemen en competentieontwikkeling.
- Het overleg met opleidingsdocent en instituutsbegeleider (fcd/vakdidacticus) betreffende de ontwikkeling van de stagiair/collega in opleiding.
- De bespreking met de stagiair van de themabijeenkomsten en de leerwerktaken die daaruit voortvloeien.

8.1.2. Instituutsopleider profiel FCD AOS MB

	Taken	Verantwoordelijkheden
Instituutsopleider <i>Lerarenopleider die verbonden is aan een lerarenopleiding</i>	Verzorgt vanuit de verbondenheid aan de lerarenopleiding de begeleiding van de stages, waarbij de primaire begeleidingstaken* in het praktijkdeel worden uitgevoerd door de werkplekbegeleider (WPB) en de schoolopleider (SO). Is lid van het opleidingsteam op de school. De taken met betrekking tot begeleiden, beoordelen en opleidingsactiviteiten worden binnen het opleidingsteam onderling verdeeld. Heeft in eerste instantie de rol	Beoordeling van het werkplekleren van studenten (eindverantwoordelijk). Ontwikkeling en uitvoering van opleidingsactiviteiten (leerarrangementen) conform het curriculum. Bewaking, in samenwerking met de schoolopleider, van de kwaliteit van opleidingsactiviteiten, de praktijkbegeleiding en de praktijkbeoordeling van de studenten in de school. Evaluatie van het aanbod en de begeleiding van het werkplekleren.

	<p>van intermediair tussen school en opleidingsinstituut. Begeleidt de werkplekbegeleiders (WPB) bij hun begeleiding van studenten vanuit het oogpunt van professionalisering en kwaliteitsverbetering.</p>	
--	--	--

De AOS-i.o. is in staat om:

- bovenschol te kunnen en willen denken;
- als lid van het opleidingsteam, onderwijsactiviteiten (leerarrangementen) te ontwikkelen en indien mogelijk uit te voeren (is bekend met de leerlijn APV en de Generieke Kennisbasis);
- een switch te kunnen maken van begeleiden naar opleiden, bijv. theorie koppelen aan praktijk en vice versa;
- te sturen op proces (leren op de werkplek);
- zicht te hebben op opdrachten (leerwerktaken) van studenten in de school en kan deze (mede)beoordelen;
- de visie en het didactisch concept van de AOS te hanteren in zijn werk, zowel in de vertaling naar de leerwerktaken als in de contacten met schoolopleiders en werkplekbegeleiders.

* Tot de primaire begeleidingstaken horen: het voeren van begeleidingsgesprekken
 het bespreken en vaststellen van het werkplan
 het bezoeken van lessen en het bespreken van de feedback
 het geven van feedback op reflecties
 het voeren van het tussenevaluatiegesprek

8.1.3 Schoolopleider (OMO 2015)

Inleiding

Bij het opleiden in de school zijn verschillende opleiders betrokken, zoals de werkplekbegeleider, schoolopleider en instituutsbegeleider en de AOS-coördinator. Deze notitie gaat nader in op de taken van vooral de schoolopleider (m/v). De taken van een schoolopleider bestrijken tien taakgebieden. Er is een aantal taken dat iedere opleidingsdocent moet kunnen vervullen, de kerntaken. Daarnaast is er een aantal optionele taken. Niet iedere schoolopleider hoeft de optionele taken te kunnen vervullen. In deze notitie wordt een globale beschrijving gegeven van de complete set van taken. Daarbij is aangegeven welke taken behoren tot de kerntaken en welke optioneel zijn. Het is niet de opzet om daarbij tot een 'dichtgetimmerde' beschrijving te komen. Dit voorstel laat ruimte om tot verdere invulling, uitbreiding en verfijning te komen, passend bij het profiel en de ontwikkeling van de opleidingsschool.

Eerste- en tweedelijnsopleider

In de begeleidingsinfrastructuur van het opleiden is de schoolpracticumdocent (WPB) de directe begeleider op de werkplek van de student, ook wel 'werkplekbegeleider' genoemd.

De kern van de taak van de werkplekbegeleider is het begeleiden van studenten bij het werkplekleren in de dagelijkse praktijk. Het betreft activiteiten die betrekking hebben op de eerstelijns ondersteuning van de student op de werkplek. Vaak wordt de werkplekbegeleider 'eerstelijnsbegeleider' genoemd. De schoolopleiders zijn begeleiders en/of opleiders die niet direct werkplekgebonden zijn. De ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten) -Adviescommissie OIDS (2013) voorziet in een gangbare beschrijving: 'Het taakveld van de schoolopleider kan worden gekarakteriseerd als tweedelijnsbegeleiding van aankomende en beginnende docenten'.

"Deze begeleider is vaak het bruggenhoofd tussen de school en de opleiding, is het aanspreekpunt voor het managementteam van de eigen organisatie en het praktijkbureau van de lerarenopleiding. Hij neemt deel aan het gezamenlijke overleg van de bovenschoolse coaches. Hij speelt een rol bij het plaatsen van studenten in de school. Ook adviseert hij over scholing voor medewerkers, coördineert de werkzaamheden van de collega's die studenten in hun dagelijks functioneren begeleiden en neemt soms ook een deel van hun taak over. In veel gevallen geeft hij begeleiding (al dan niet op afstand) en is hij betrokken bij de beoordeling van de studenten".

Er is behoefte aan een meer gesystematiseerde beschrijving van de taken van de schoolopleider, waarbij voldoende ruimte blijft voor invulling binnen de context van de AOS. Bij deze beschrijving van taken is ervan uitgegaan dat de schoolopleider behoort tot een AOS-team waartoe ook de instituutopleiders behoren.

Nr.	Typering deeltaak	Schoolopleider, georiënteerd op de school als deel van de AOS	School-opleider georiënteerd op de AOS als geheel
1	Organisatie	Organisatie rond het werkplekleren, bijvoorbeeld: Regelen van stages, formulieren Zorg dragen voor toegankelijkheid voorzieningen Materialen bereikbaar; Toewijzen werkplekken intakegesprekken (sollicitatiegesprekken) Maken (jaar-)planning voor het opleiden in de school	Idem deel kunnen nemen aan plaatsingscommissie Organiseren van bovenschools overleg/ studiedagen/vergaderingen enz. ten aanzien van het opleiden in de school
2	Tweedelijns begeleider van het leerwerkplekleren van aankomende leraren	Intervisie, coaching, evaluatie, reflectie stimuleren enz. Begeleiden van intervisie van studenten Begeleiden praktijkopdrachten studenten lerarenopleiding Begeleiden van onderzoek studenten lerarenopleiding Verwijzen naar vakliteratuur Voeren van begeleidingsgesprekken met studenten Feedback op van lessen/onderwijsvormen van studenten	Idem
3	Coördinatie van	Logistieke en inhoudelijke	Idem

	werkplekbegeleiders	afstemming met de werkplekbegeleiders enz. Verdeling taken Planning overleg	
4	Poortwachter/ (mede-)beoordelaar	Advisering ten aanzien van toelating van studenten, overgang naar volgend leerjaar (mede-beoordelaar) Adviseren bij beoordeling studenten Afstemming met instituutsbegeleider	Samenwerken met lerarenopleiding op het gebied van het beoordelen van studenten
5	Opleider van leraren		<p><u>Studenten</u> onderwijs op het terrein van de 'Generieke kennisbasis' verdieping van het werkplekleren door koppeling van theorie en praktijk onderwijs op het vlak van opleidingsdidactiek, met name voor relevante achterliggende theorieën en modelmatige analyses; algemene leraarsvaardigheden</p> <p><u>Startende docenten</u> post-initiële begeleiding; expliciteren\instrueren\begeleiden van het leerproces al dan niet in groepsverband, bijvoorbeeld themabijeenkomsten van aankomende leraren m.b.t. nieuwe of te recapituleren kennis en vaardigheden voor de beroepsuitoefening Feedback op lessen van beginnende leraren Trainen/scholen van (beginnende) leraren Intervisie van (beginnende) leraren</p> <p><u>Meer ervaren collega's (komt sporadisch voor)</u> Mede verzorgen van trainingen van WPB-ers, Voeren van begeleidingsgesprekken met ervaren leraren Begeleiden van intervisie van WPB-ers, Bezoeken van lessen van ervaren leraren Voeren van begeleidingsgesprekken met beginnende leraren Adviseren bij beoordeling beginnende leraren</p>
6	Curriculum-ontwikkelaar		Educatief ontwerpen Ontwikkelen in samenspraak met andere schoolopleiders en instituutsopleider van

			opleidingsprogramma's/modules/themabijeenkomsten/syllabi
7	Bruggenbouwer	Afstemming en samenwerking met de lerarenopleidingen in brede zin	Idem
8	Onderzoeker		Zelf onderzoek kunnen verrichten Onderzoeksvoorstellen van studenten en docenten kunnen interpreteren op grond van de AOS-onderzoeksagenda. Kan in samenspraak met de AOS-coördinator met de samenwerkende instituten afspraken maken over de mogelijkheden van onderzoek door de studenten binnen de gemaakte afspraken AOS-onderzoeksagenda
9	Kwaliteitszorg	Mede uitvoeren van kwaliteitszorg rond het opleiden van de school door bijvoorbeeld uitzetten van instrumenten, mede-interpreteren enz.	Idem Advisering van de AOS-coördinator.
10	Mede-ontwikkeling opleidingsbeleid	Voeren van overleg met schoolleiding over uitvoering beleid opleiden in school (Mede) vormgeven aan PR rond opleiden in de school	Idem Deelname aan overleg met schoolleidingen over beleid opleiden in de school Leiden van het project opleiden in de school Voeren van overleg met AOS-coördinator over beleid opleiden in school Medewerking aan beleidsstukken over het opleiden in de school Adviseert de AOS-coördinator

8.1.4. Profiel van een kernteamlid jan 2016

Inleiding

Het kernteam vormt een schakel tussen de coördinator en de scholen/lerarenopleidingen.

De notitie taken en competenties schoolopleider (zie bijlage, J. Hulsker 7-1-2016) is van toepassing op het nieuwe kernteamlid met bijzondere aandacht voor onderstaande taken en competenties.

Positie van het kernteamlid

Een kernteamlid werkt onder leiding van de AOS-coördinator. Het is een opleidingsdocent met speciale taken en expertise. Het kernteam werkt schooloverstijgend op het niveau van de hele AOS. Binnen het kernteam worden taken verdeeld.

De taak van het kernteam

- De bijeenkomsten van het ontwikkelteam voorzitten.
- Het organiseren van de bijeenkomsten van het ontwikkelteam.
- Aanspreekpunt zijn voor (het team van) schoolopleiders en instituutopleiders (ontwikkelteam).
- Het ontwikkelteam (bege)leiden bij de ontwikkeling en uitvoering van de opleidingsroutes.
- Monitoren van de opleidingsroutes op de scholen en zo nodig bijsturen.
- Zorgen dat er gewerkt wordt volgens de uitgangspunten (visie en didactisch concept) van de AOSMB.
- Organiseren van en toezien op de samenhang binnen de AOS.
- Een bijdrage leveren aan de ontwikkeling en uitvoering van de kwaliteitszorg.
- Een bijdrage leveren aan het opleidingsplan en het onderzoeksplan.
- Het onderhouden van de contacten c.q. kennisuitwisseling met andere AOS-en, lerareninstututen en andere voor de AOS relevante partners, zowel binnen als buiten de AOS.
- Deelname aan het tweewekelijks overleg van het kernteam.
- Een bijdrage leveren aan de beleidsontwikkeling binnen de AOS.
- Een bijdrage leveren aan de interne en externe kennisdeling binnen de AOS.
- De coördinator ondersteunen bij de contacten met de scholen en schoolleidingen.
- Een bijdrage leveren aan de professionaliseringsagenda van de AOS, zowel in de ontwikkeling, als in de organisatie en uitvoering.

ULT taken

- Maakt deel uit van het opleidingsteam van de ULT: overleg, evaluatie, ontwikkeling van het ULT –curriculum.
- Ontwikkelen, uitvoeren, evalueren, bijstellen van het OIDS programma: afstemming met andere curriculum-onderdelen.
- (Mede) ontwikkelen en uitvoeren van onderdelen van de wpb-training eerstegraads collega's.
- Een bijdrage leveren aan de organisatie: onder andere: stageplaatsing, kwaliteitszorg.

Competenties

- Is deskundig op het terrein van opleiden, heeft relevante scholing gevolgd, is Velon-geregistreerd of bereid dit op korte termijn te worden.
- Is in staat de visie en uitgangspunten van de AOS in de werkzaamheden te laten zien, uit te dragen en te behartigen.
- Heeft voldoende gezag om in de groep opleiders binnen de AOS aan te sturen.
- Hij of zij kan de onderwijskundige uitgangspunten vertalen naar opleidingsprogramma's.
- Hij of zij is ambassadeur van de AOS.
- Ten behoeve van de ULT-taak is een academische achtergrond gewenst.

8.1.5. Profiel van de AOS-coördinator

Positie van de AOS-coördinator binnen de AOS

De AOS-coördinator betekent: coördinator van de Academische Opleidingsschool.

Deze AOS-coördinator is een collega op directieniveau die binnen de AOS voor de samenwerkende scholen (het consortium) een coördinerende taak heeft ten aanzien van het opleiden en het onderzoek van docenten in opleiding en docenten vanuit een inhoudelijk en organisatorisch gezichtspunt, het versterken van de interne samenwerking en de samenwerking met andere AOS-en én de lerarenopleidingen die deel uitmaken van de AOS.

Hij of zij functioneert op het niveau van de stuurgroep.

Taakstelling AOS-coördinator

De taak van de AOS-coördinator is:

- om de totstandkoming van het opleidings- en onderzoeksplan voor de AOS te coördineren;
- om vervolgens deze plannen te implementeren en uitvoering ervan te coördineren;
- om te stimuleren dat scholen binnen het consortium voor hun schoolontwikkeling verbinding maken met het opleidings- c.q. onderzoeksplan en de in de AOS aanwezige expertise inzetten;
- het opzetten, uitzetten en monitoren van projectplannen; het voorbereiden en opstellen van de kwaliteitszorg en de rapportages ten behoeve van de vereiste verantwoording van met het project gemoeide subsidies;
- om op basis van het opleidings- en organisatieplan van de AOS leiding te geven aan de bij de AOS betrokken medewerkers;
- het leveren van een bijdrage aan een effectieve (opbrengstgericht en efficiënte) organisatie van en de samenwerking in de AOS;
- het onderhouden van de contacten c.q. kennisuitwisseling met andere AOS-en, lerareninstituten en andere voor de AOS relevante partners;
- een bijdrage te leveren bij het voorbereiden/opstellen van de begroting van de AOS;
- om een bepaald (nader overeen te komen) aandachtsgebied/thema op verenigingsniveau (de vier AOS'en) inhoudelijk te coördineren;
- de AOS-coördinator is lid van de redactie van *Script!*, een publicatieorgaan voor schoolgebonden onderzoek;
- de AOS-coördinator neemt deel aan het de stuurgroepvergadering van zijn/haar AOS, coördinatorenoverleg van OMO;
- de AOS-coördinator maakt met de penvoerder afspraken over budgetverantwoordelijkheid;
- de AOS-coördinator ontvangt de relevante vergaderstukken en dergelijke van de penvoerders en informeert op zijn/haar beurt de penvoerder(s) van relevante ontwikkelingen;

De AOS-coördinator legt verantwoording af aan de penvoerder.

Voor de taakstelling op het terrein van *Script!* en de taakstelling op verenigingsniveau geldt dat dan de verantwoording wordt afgelegd aan het penvoerdersoverleg.

Competenties

Deze taakstelling is uitdagend en brengt de coördinator in een stimulerende context van verdere professionalisering van hem of haar. Om de taak goed uit te voeren zijn de volgende kwaliteiten van belang:

- Hij of zij kan in een complex veld van verschillende spelers (die vaak een eindverantwoordelijke functie hebben) de bovenschoolse belangen van de AOS communicatief uitstekend behartigen.

- Hij of zij moet over uitstekende vaardigheden beschikken ten aanzien van presenteren.
- Hij of zij moet de AOS goed kunnen representeren.
- Hij of zij moet de onderwijskundige uitgangspunten kunnen interpreteren en de vertaalslag naar de opleidingscurricula kunnen beoordelen.
- Hij of zij moet leiding kunnen geven aan schoolopleiders en onderzoeksdocenten van de scholen.
- Hij of zij moet de kwaliteitszorg voor opleiden en onderzoek kunnen organiseren en resultaten kunnen interpreteren en vertalen naar verbetervoorstellen.

8.2. Versterking rol van de werkplekbegeleider

In 2015 werd Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) geaccrediteerd en daarmee werd ook het samenwerkingsverband van de Academische Lerarenopleiding Midden - Brabant (AOS MB) waarvan FLOT deel uitmaakt, gevisiteerd. In het rapport is een aantal aanbevelingen opgenomen, onder andere: 'het auditteam beveelt de AOS MB aan de werkplekbegeleiders als sleutelfiguur ook inhoudelijk goed te informeren, zodat zij de studenten van FLOT optimaal kunnen begeleiden bij het uitvoeren van de opdrachten. Vorming en versterking van een stevig opleidingsteam per school met een heldere rolverdeling van schoolopleider en de aanwezige werkplekbegeleiders is een aandachtspunt.'

8.2.1. Afspraken

Op basis van deze aanbeveling gelden de volgende afspraken voor 16-17:

- De wpb heeft waar mogelijk een rol als procesbegeleider bij de vijf centrale intervisiebijeenkomsten binnen het AOS MB programma van FLOT leerjaar 1 t/m 4, de HBO masters en de studenten van de universiteit.
- De wpb heeft waar mogelijk een actieve rol bij de werkbijeenkomsten van de eerstejaars FLOT studenten.
- De wpb is beoordelaar van de storylines (APV 3) van de eerstejaars FLOT studenten. De wpb werkt hierin samen met de io en de so. Als vertegenwoordiger van de lerarenopleiding is de io eindverantwoordelijk voor de cijferverwerking.
NB: het kan voorkomen dat een opleidingsteam kiest voor een gezamenlijk correctiemoment; io, so en wpb beoordelen samen de storylines. → wpb en so leren omgaan met een beoordelingsrubric.
- De wpb van de studenten van de Universitaire Lerarenopleiding Tilburg (ULT) zijn gesprekspartner in het eindgesprek van de verdiepingsstage van de ULT student. Verder zijn bij dit gesprek aanwezig: vakdidacticus van de ULT, so en lerarenopleider binnen het opleiden in de school (OidS) programma.
- De schoolopleiders informeren de wpb over diverse programma's. Voorbeeld: lunchbijeenkomst met medewerking van studenten als leerroute- expert.
- De schoolopleiders gaan het gesprek aan met management van de school; de rol van wpb wordt expliciet bevraagd in FG en BG.
- Expliciet aandacht voor activiteiten voor wpb van de AOS-academie (lerarenregister).

8.2.2. Implementatie en evaluatie

De AOS MB gaat dit schooljaar aan het werk met deze afspraken als uitgangspunt. Werkenderwijs kan de uitvoering worden aangepast en worden meegenomen in de evaluatie. Wat betreft de evaluatie

van de ervaringen met en de resultaten van de rol van de wpb is er een bijeenkomst gepland in mei met de io en de so van AOS MB.

De andere afspraken over de rol van de wpb van FLOT studenten worden geëvalueerd in een AOS MB (AOS T en AOS DB) overleg medio mei 2017.

De afspraken over de betrokkenheid van de wpb bij de eindgesprekken van de ULT studenten wordt geëvalueerd in een ULT-vergadering in juni 2017.

Tevens worden de resultaten van de kwaliteitsmonitor van de AOS MB wpb/so/cio's 2016-2017 voor zover beschikbaar meegenomen in de evaluatie.

9. PDCA opleidingsplan

Het opleidingsplan wordt ieder jaar geactualiseerd.

Hierbij geldt de volgende planning

Eerstejaarsroute:

- April: Evaluatie volgens pdca-format opstellen; verbeterpunten vaststellen.
- 1 Juli: programma volgend schooljaar aanleveren bij coördinator; bespreking in het kernteam en terugkoppeling aan de ontwikkelgroep.

Tweedejaarsroute:

- Mei: evaluatie volgens pdca-format opstellen; verbeterpunten vaststellen.
- 1 Juli: programma volgend schooljaar aanleveren bij coördinator; bespreking in het kernteam en terugkoppeling aan de ontwikkelgroep.

Derdejaarsroute:

- Februari: evaluatie volgens pdca-format opstellen; verbeterpunten vaststellen.
- 1 Juli programma volgend schooljaar aanleveren bij coördinator; bespreking in het kernteam en terugkoppeling aan de ontwikkelgroep.

Vierdejaarsroute:

- Mei: evaluatie volgens pdca-format opstellen; verbeterpunten vaststellen.
- 1 Juli programma volgend schooljaar aanleveren bij coördinator; bespreking in het kernteam en terugkoppeling aan de ontwikkelgroep.

ULT-route:

- Mei: evaluatie volgens pdca-format opstellen; verbeterpunten vaststellen.
- 1 Juli programma volgend schooljaar aanleveren bij coördinator; bespreking in het kernteam en terugkoppeling aan de ontwikkelgroep.

Oktober:

- Opleidingsplan nieuwe schooljaar vaststellen in Stuurgroep.

10. Bijlagen

1. Strategisch Beleidsplan 2016-2020
2. Programma eerstejaars FLOT
3. Programma tweedejaars FLOT
4. Programma derdejaars FLOT Oog voor elke leerling
5. Programma derdejaars FLOT OVO
6. Modulebeschrijving afstudeeronderzoek bachelor
7. Profielbeschrijving scholen
8. Onderzoeksagenda's scholen
9. Onderzoeksagenda AOSMB